

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKE
SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Číslo 23

Srpen 1973

Nezáleží tolik na původnosti, jako na zpracování. Fakt, že někdo namaloval růži, nikterak neznamená, že růži už nesmí malovat nikdo jiný.

Goethe

Hrnčíři závidí hrnčíř a nepřeje tesaři tesař,
na žebráka zas žálí žebrák a na pěvce pěvec.

Hesiodos: Práce a dny

NAŠE ROVY

Lubomír Štoček, zámečník - svářeč
v Jablonci nad Nisou a rodopisec, nar.
21. 1. 1924, zemř. 27. 2. 1973.

Nakonec shledáš, že konec nebude nikde;
s možností letět dál bude přibývat dálky.

Lukrecius

Jaromír Prusík O LEPŠÍ VYUŽITÍ URBÁŘŮ NAŠIMI GENEALOGY

I když urbáře byly seznamy hlavně hospodářských povinností poddaných vůči své vrchnosti, přece jen jsou současně nejspolehlivějším přehledem o našich předcích v době před zavedením matrik, neboť většina urbářů byla sepsána na vrchnostenských sídlech v 16. nebo i 17. století. V některých případech - jako u rodu Rožmberků - již ve 14. století. Ty nejstarší dochované urbáře mají hlavně jen křestní jména poddaných a to bohužel pracovníkům v rodopise málo řekne. Je škoda, že urbáře jsou málo dostupné, někdy dosti obtížně luštitelné pro jejich špatný stav. Vzácnou výjimku činí právě "Urbář Kaceřovský", který dal pořídit v pondělí po Svaté Trojici léta Páně 1558 pan Florián Gryspek z Gryspeku na svém sídle Kaceřově v dnešním okrese Plzeň - sever, tehdy v rakovnickém kraji.

Florián Gryspek byl sekretářem císaře a krále Ferdinanda I. a patřilo mu v druhé polovině 16. století 28 vesnic v kraji. Mimo to měl i Nela-hozeves, kde vystavěl rod Gryspeků zámek. Jeden čas i Nečtiny, Rož-mitál a mnoho jiného majetku. Pan Florián Gryspek nebyl mezi českou šlechtou příliš oblíben pro hospodářské kořistnictví. Byl také stále v nějakých sporech se svými sousedy pro nějaký les, louku či vesnici a především se svým nejmocnějším sousedem klášterem cisterciáckým v Plasích. Ten pořídil si v témže roce 1558 také svůj urbář. Prozatím nebyl vydán jako Urbář Kaceřovský a zůstal jen v originále. Urbář Kaceřovský, nazvaný podle kdysi honosného renesančního zámku Kaceřova (při řece Mži) byl zčeštěn a vydán s doslovem již v roce 1896 českým slavistou prof. F. X. Prusíkem "členem Královské společnosti nauk". Nyní byl znovu vydán v edici "Radimova Lípa" péčí muzea okresu Plzeň - sever v Mariánské Týnici - Kralovicích.

Nejdříve popisuje tento Urbář uspořádání zámku Kaceřov, stavěného kolem roku 1550, hospodářské budovy a pak i dvory poplužní, k zámku patřící. Byly to dvůr Kaceřovský, Třemošnice, Sechutice, Lomany. Gryspekům patřilo samo město Kralovice a pak mnoho dalších obcí v této oblasti. Robotní povinnosti byly poměrně dosti malé, dokonce v některých obcích nebyly žádné. Byly jen předepsány poplatky ve formě platby o sv. Jiří a druhé splátky o sv. Havlu. V Urbáři je přesně předepsáno, kdo čepuje pivo ze zámeckého pivovaru v obcích jednotlivých, kdo je tam rychtářem, i když vše není vždy úplně jasné. Hlavně však jsou cenná pro rodopisce jména poddaných z poloviny 16. století, z nichž již většina má své jméno (stále - příjmení), které pak potomky doprovází po všechny další generace.

Je jistě pravděpodobné, že mnohý náš člen hledá předky i v tomto kraji (mezi Rakovníkem a Plzní) a chceme mu pomoci v jeho bádání po předcích tím, že uvedeme zde jména poddaných v obcích, které Gryspekům patřily.

Obec Planá měla jen 5 lidí "osedlých". Byli to: Petr Hrnčíř, Vaněk Šišků (rychtář), Wolff Bečvář, Henz Štíbr, Kubík (Jakub), Šišků (tedy asi Šiška). Celkem platili osadníci 9 kop a 16 krejcarů o sv. Jiří, totéž o sv. Havlu a kromě toho 2 ouroční slepice.

Kostelec nad Mží měl jen 4 obyvatele. Byli to Jan Beránek, Lída Urbanka, Jan Švácha, Vaněk Plevka. Uvádí se zde kromě povinností platebních, že fara je pustá.

Chotina jak kdysi se říkalo Chotění měla 5 osedlých. Byli to: Šimon Chocholka, Řehoř Robejšek, Vávra, Petr Pech, Frydrych Zajíc. Z nich Řehoř Robejšek byl mimo to ustanoven vrchností hajným.

Hromnice měla 8 usedlých, jejich jména byla: Osvald Nejmon, Jiřík Prejn, Henz Kolár, Petr Frýdmon, Bartl Folk, Andres Heyffert, Toman Bohem. V té vsi je rychtář a šenkuje. Podle jmen byli asi někteří německého původu.

Bykov byl v 16. století vesnicí. Dnes je to jen dvůr. Tehdejší obyvatelé obce byli přestěhováni do Robčic u Kozojed a tam zase naopak byl zrušen dvůr a postaveny stavení pro nové osadníky z Bykova. To se stalo na začátku 18. století za majitele obcí a dvorů: plasského kláštera. V roce 1558 bylo v Bykově 9 usedlých. Byli to: Kuba Švihra, Matouš Hubka, Tůma Došek, Vávra Mašek, Matouš Hora, Matěj Valsa, Jan Novák, rychtář Petr Hadr, Martin Mareš. Dohromady měli 15 lánů rolí.

Černá měla celkem 5 osadníků.: Jan Hanzl, Vondra Chrástal, Kouba na Kotábovým, Martin Soukup, Franc Masíka. Kromě toho drželi v obci nějaké pozemky i osadníci z Horní Břízy a to rychtář Valenta, Tůma Beneš, Šebesta Kabát a Šimon Karez.

Horní Bříza v 16. století měla název Březí Hořejší. Ještě v první polovině 19. století byla to bohatá čistě zemědělská obec. V roce 1558 tam bylo 7 usedlých. (dnes je to tisícová obec se stálým vzrůstem obyvatel). Byl to rychtář Valenta, Tůma Beneš, Šebesta Kabát, Janek Dubskej, Jíra Matějovec, Šimon Karez a Tůma Dadek. Potomcia těchto rodů z větší části žijí ještě dnes v Horní Bříze.

Lomany měly jen 3 osedlé. Byli to: Jan Šour, Jíra a Petr, což bylo příjmení, jak je prokázáno a nikoliv křestní jméno. Kromě nich tam byl velký dvůr poplužní, který dodnes stojí. Kdysi byl na něm Gottfried ze Žebnice.

Lomnička měla také jen 3 osedlé. Jména jejich jsou Jakub Bělík, Brejcha a Jakub Koukl.

Obora je (obec u Plas a blízko Kaznějova), dnes dosti velká obec a již v 16. století bylo tam 14 osedlých. Je obklopena lesy, takže se zdá, že mnoho osedlých mělo dobré živobytí v lesích. Osedlí byli: rychtář Martin, Jan Suchota, Jan Kondel, Vaněk Viktor, Vaněk Lukšík, Valentin Valta, Vaněk Krejčí, Matěj Vrána, Kuba Hubáček, Bláha Robenec, Jaroš Kuffle, Staněk Černohlávek, Jíra Karpíšek a Bastl.

Jedním hajným byl také jistý "Tele". Později se rod zval Telín. Byl to rod rychtářů. Měli selský grunt, Jeden z Telínů psal od 18. století krásnou kroniku svého rodu i obce, která byla vydána v roce 1973 Muzeem v Mar. Týnici - Kralovicích.

Jarov se nazývá v Kaceřovském Urbáři Rajov. Tam bylo 15 osadníků: rychtář Tůma, Havel Havlín, Matěj Hřeb, Tůma Pekař, Jan Pekař, Jíra Král, Michal Krčmář, Jan Zlatník, Matěj ženatej, Šimon Mlejnek, Jan Mizerá, Anna Janatka (ová), Šimon Labor, Jan Souček, Šimon Chlupsa.

Dobříč měla 4 osadníky, kteří se jmenovali Matěj Lukšík, Matouš Peterka, Jan Novák, Kuba Růžek.

Koryta měla v roce 1558 podle Urbáře Gryspeků 11 osedlých. Kunc Trygl, Pešek Hudec, Matouš Fujan, Jan Hyneš, Matouš Hlavatej, Vondra Diviš, Jan Raněk, Matěj, Čejka, Jíra Janouškovice, Vaněk Retovec, Metl Zívr. Při popisu obcí a poddaných a jejich platebních nebo robotních povinností je vždy uvedeno, co k tomu ještě patří z lesů i vod. Tak u obce Koryta je na příklad uvedeno, že "Skrze grunty nadepsanejch lidí teče řeka, kteráž od kláštera Plaského jde". Je to říčka Střela, vlévající se u Liblína do Mže.

Česká Bříza (za Gryspeků se jí říkalo Dolejší Bříza, později dlouho Německá Bříza a nyní Česká Bříza.) Bylo tam těchto 6 osedlých: Petr Břečka, Anna Dubová, Jan Hřeb, Vondra Randulec, Jan Holey, Vít Chyba.

Dolní Hradiště měla jen 4 osedlé a tato obec i dnes je malá. Dole pod ní u Střely je mlýn, který při povodni v květnu 1872 vzal za své, ale byl obnoven. Osadníci se jmenovali Vaněk Peterka, Jan Žíla, Kuba Kabis, Bárta Němec.

Kočín čili jak se kdysi říkalo Kotčiny vykazují v roce 1558 10 osedlých. Jména jejich byla: Vondra Hubka, (je zajímavé, že při sledování rodu Prusíků jsem zjistil, že má praprabába narozená r. 1743 Kateřina Hubková, provdaná pak do Výrova u Kralovic pocházela z tohoto rodu a která sama kdysi vyprávěla, že její předci v Kočíně žili již za Jana Husa. Dožila se sama 98 let a v den své smrti pekla ještě chléb.) Bureš Kára, Mikeš Suhej, Jan Pekař. Bárta Lašek (předek slavného operního pěvce Hanuše Laška, otce Hany Vítové), dále Beneš

Jílek, Kuba Hospodář, Kuba Vanourek, Jan Smauz, Jan Jindřichů. Zde je krásný doklad, jak některé rody setrvávají v obci i po 450 - 500 letech dále.

Babiná u Plas měla v polovině 16. věku za Gryspeků 11 osedlých. Byli to: Jan Staněk, Tůma Palát, Berhart, Beneš Černej, Jílek Soukup, Urban Hyllar, Motl Tesař, Prokop Singule, Jíra Piškule, Vaněk Benešů, Urban Fryčků. V Urbáři je uvedeno, že 9 osedlíků má 15 "zemí" a dva mají toliko po chalupě.

Řemešín. Z této obce pocházel Jiří Chlupsa, který se přiznal do Dřevce u Kralovic na Radimovský grunt, kde pak se mu říkalo jen Radim. Byl vůdcem selského povstání na Kralovicku v roce 1680. Osadníci za Gryspeků byli: Jakub Na Žendově, Pavel Řezníček, Jan Chlupsa, Petr Pešek, Jíra Vopat, Pavel Paviza, Tůma Pobuda, který byl mlynářem a hospodským. Od něj je odvozena velmi populární písnička "Hrály dudy u Pobudy..."

Potvorov. V této obci je velmi zachovalá románská stavba z roku 1160, nejstarší kostel v západních Čechách. Bylo zde 13 osedlých: Bárta Machovec, Jiří Rutt, Petr Petřík, Matouš Hotěk, Vincenc Šulta, Kříž Balík, Blažej Rutt, Šimon Šubera, Jan Hrdík, Jan Sypta, Jan Holota, Havel Čepek, Jan Chudoba. Později byla tato stará obec rozdělena mezi panství Plasy a Rabštejn.

Sedlec je velmi malá obec, ale přesto již v roce 1558 žilo zde 8 hospodářů. Nebylo zde totiž v bezprostřední blízkosti lesů a tak bylo již dávno dost rolí k obživě bez nutnosti mýcení lesů k získání zemědělské půdy. Usedlí zde byli v polovině 16. století tito: Vaněk Bureš, Havel Levej, Mika Jakeš, Jan Polívka, Blažek Janskej, Šimon Brož, Jan Bavor, Vojtěch Prusík, rychtář, narozený zde v roce 1515. Měl jako jediný největší výměru v obci: 2 lány. Roboty zde nikdo nekonal, ale o sv. Jiří a sv. Havlu musili platiti obvyklý "nájem" na zámek Kaceřov. "Suma", jak se říká v Urbáři Kaceřovské, Oouroku svatojirského byla 11 kop a 20 gr., 20 ouročních slepic, vajec o veliké noci 1 kopa 40. Dále o sv. Havlu byla tatáž platební povinnost pro celou obec. Jan Šimon Brož platil ještě navíc za zahradu každé pololetí o 20 grejcarů více.

Kromě jména Babor (ne Bavor) se již někdejší jména ze 16. století v Sedlci nevyskytují. Jméno Prusík tu zaniklo v roce 1867, ale potomci po přeslici tam stále ještě žijí, tedy jistě již 500 let. Právě "Urbáři" děkuji, že v mnohém mi pomohl v mé rodopisné práci. Přál bych podobné všem badatelům.

Bukovina byla obec, kde bylo 10 osedlých. Jmenovali se: Jíra Havlík, Jan Křivonosek, Kašpar Kastl, Jan Vítovský, Oppl, Matouš Šmíd, Michal Andres, Nykl Ráček, Vávra Hromádka, Šimon Jinák.

Výrov u Kralovic měl 15 osedlých. I dnes s osadou Hadačkou

je to dosti velká obec. V roce 1558 byli tu tito usedlíci: Vondra Koptiš, který byl rychtářem, Brejcha, Jíra Tvrdek, Lorenc Němec, Štěpán Ludl, Matouš Pastva, Jan Kozlovskéj (potomek jeho se jménem Kozel žil ještě nedávno v obci), dále Jan Mareš, Brož Cep, Vondra Trunsa, Vít Rousek, Nykl Kuželík, Matěj Škubal, Matouš Jiskra, Vaněk Kříž. Lánů měla obec celkem 18 a půl.

Buček, kde bylo 5 osedlých, a to: Jan Kuncel, Pavel Satrapa, Jan Sychrovský, Mečíř, Štěpán Krupička.

Hodyně. Zde žilo 8 osedlých: rychtář Šťastnej Třemošnickej z Předenic, Jakub Šedivej, Urban u Minů, Vaněk Chřístel, Vaněk Žákovec, Vondra Jirásek, Jan Janček (později to byl Janeček), Kuba Trčka.

Dřevec. Zde bylo 10 osedlých jako Matěj Číha, Jakub Hanza, Matěj Macháček, Matěj Vojtěchů, Míka Vochoč, Petr Nosek, Vávra Dudel, Jan Kachek, Petr Tříška.

Černíkovice. Zde žili tito osadníci v počtu 4: Bárta Hrbek, Vaněk Šimánek, Tůma Mikeš, Jindra Vanků.

Všehrdy, kde bylo 8 osedlých: Jan Rychtář, Šimon Carda, Manda Vávrová, Jan Švík, Jíra Holub, Jan Hána, Erhart Vaník, Jan Jakubovic. Zápisy o této obci neobsahují obvyklé sumy závěrečné plateb pro celou obec, poněvadž kdosi v průběhu staletí vyřízl z originálu Urbáře 9 listů. Schází asi také osedlý Jan Čech, jenž se uvádí jinde jako nájemce luk a poustek.

Urbář Kaceřovský, tato cenná památka, obsahuje pak výčet a popis všeho dalšího majetku Gryspeků, jako pustých vsí, z nichž některé byly ke konci 17. století obnoveny (Hradecko, dvůr Hubeňov), zvláště po třicetileté válce. Dále přesný popis všech dvorů lesů, rybníků, kdo lesy spravuje, všichni hajní hlavní jsou zde také jmenováni. Opravdu pan Florián Gryspek si potrpěl na přesnost. Dokladem toho jsou již příjmení, když v téže době v jiných krajích často ještě v 16. století bylo užíváno jen křestních jmen s přízviskem "u dubu", "rybníka", "u kovářny" atd. Urbář je věrným obrazem života našich předků, takže četní genealogové mají možnost pohlédnouti do dávných časů, a najdou první stopy právě v kraji mezi Plzní a Rakovníkem, kde války přece jen nezničily tolik cenných památek a listin jako jinde. Škoda, že nejsou takto tiskem vydány všechny Urbáře, kdysi před mnoha staletími pořízené různou vrchností. Jak by se tím usnadnila práce na dějinách rodů a jak by každý získal cenný obrazek vzdálenějších let, než mu poskytují matriky. Snad přece jen se podaří, aby v budoucnosti bylo urbářů, zaprášených a spících v archivech více použito pro dnešek a budoucí generaci národa.

Vladimír J. Sedlák

**PŘÍSPĚVEK K RODOPISU ŠLECHTY
NA ŽATECKU Z PRÁVNÍHO RUKOPISU
Č. 3454 V NÁRODNÍ KNIHOVNĚ VE VÍDNI.**

Český právní rukopis č. 3454 v Národní knihovně ve Vídni z poloviny XV. věku o 151 kvartových listech papírových nové foliace, o jednom listu nečíslovaném na začátku a o dvou popsaných přídeštích¹⁾ není neznám badatelům. První, kdo z něho vydatně těžili, byli profesor právnické fakulty Karlovy university Jaromír Čelakovský a profesor právnické fakulty německé university v Praze Rudolf Schranil²⁾. Oba shledali v tomto rukopise (fol. 140 v - 151 r) nejstarší známý text tak zvaných Soběslavských práv neboli Práv Většího města pražského, dokonce přesně datovaný incipitem a explicitem. Na fol. 140^r je to zápis: Skonaly jsú sě práva manská v ponděli před svatým Jiřím léta etc. MCCCCXLVIIIO (= 17./IV. 1447) a počínají řádové (a) práva Města pražského, kterak sě purgmistr i konšeli mají v svém úřadě mieti, i také mnoho kusův a práv užitečných. Poslední článek je pak doprovoben slovy: Skonaly jsú se řádové a práva pražská v středu před svatým Jiřiem (= 19./IV.) léta ot narozenie syna Božieho tisícieho štyrstého čtyřicátého sedmého. Tento stále ještě nejstarší známý text Schranil učinit základem svého, po pravdě řečeno zcela bezcenného vydání Soběslavských práv.

V časovém pořadí třetí, kdo se obíral pojednávaným vídeňským rukopisem, byl profesor právnické fakulty v Brně Frant. Čáda. Práce, která prof. Čádu dovedla k tomuto rukopisu, měla účelem popsat všechna právníká bohemica ve vídeňské Národní knihovně a nebyla dosud vydána tiskem. Prof. Čáda musel se však k tomuto rukopisu vrátit ještě jednou, protože v něm přicházejí také práva zemská, totiž výtah z některých

článků knihy Ondřeje z Dubé, do něhož jsou však vřazeny i kusy zcela cizí, s Ondřejovou knihou nesouvisející, např. formule přísězné skrze Marka písaře³⁾. Tato část začíná na listě 105-105v stručným poučením, „Qualiter debent coronare rege Bohemie“ a pokračuje na listech 105v-140v některými pravy zemskými a manskými s incipitem a explicitem: Tuto jsú někteří kusové práv zemských, po nichž sě rychtovatí mohú, komu toho potřebie bylo. První, když by sobě učinil poručníka a poručník položil jej nemocna a on ozdravil ... x ... ale věno nedrží, leč by postavil správce.“ Obě tyto části zemského práva českého s výjimkou kusů z Ondřejovy knihy čekají na rozbor a na určení jejich poměru k ostatním textům v jiných rukopisech.

Vedle tzv. Soběslavských práv v prvotní redakci a směsi z českého práva zemského a manského ještě v tomto rukopisu hned na první stránce, „Počínají se práva pražská, najprve o konšelých a o purgmistru, kterak sě mají mieti v úřadě, aby všichni za jedno pracovali, jedni i druzí“. Konec těchto práv je na listu 100: ... ta strana má najprve ukázati. A to jest pravé právo etc. Již incipit a explicit této části rukopisu dává tušit, že tu nejde o práci jednotnou. Skutečně také začátek patří rozšířenému českému překladu německých práv konšelských Starého města pražského asi z r. 1380 (fol. 1-4v), kdežto druhá část (fol. 4v-100) odpovídá českému zpracování lenní části Švábského zrcadla z počátku XV. stol.; obě tyto části, které přicházejí v jiných rukopisech též samostatně, jsou tu, nikoliv výjimečně, spojeny v jediný celek.

Totožností lenní části Švábského zrcadla s ideálním pojmem Norimberských práv se zabýval Bedřich Mendl⁴⁾, kterého možno uvést čtvrtým uživatelem rukopisu. Prof. Mendl znal text českého Švábského zrcadla v tomto rukopise a registroval jej ve své práci, avšak neužil ho a dal přednost textu ve vídeňském rukopise č. 5293, fol. 124-170. Mendlovu účinnému zájmu o práva Starého města pražského třeba připsat také to, že je popisovaný rukopis Národní knihovny ve Vídni č. 3454 zpřístupněn českým badatelům ve fotografiích v Ústavu československých a světových dějin ČSAV, jehož předchůdce, Státního ústavu historického, Mendl byl ředitelem.

Všechny dosud uvedené části vídeňského rukopisu č. 3454 možno pokládat za jeho vlastní a původní obsah. Po dokončení právního obsahu rukopisu vtělila táž ruka do rukopisu různé zápisy a poznámky, z valné části ryze osobní povahy, které byly při popisu rukopisu ve vídeňských „*Tabulae codicum*“ shrnuty sumárně pod „*notitiae variae*“. Imprimis emtionum et venditionum, cum interspersis formulis medicamentorum, quae omnia partim bohemia, partim latina.“ Tyto zápisky neomezují se však jen na listy 100v-104v, jak uvádějí „*Tabulae*“, nýbrž jsou i na předním předešlém, na prvním, nečíslovaném listě, na poslední stránce fol. 151v a na zadním předešlém. Dohromady dávají celek, který přímo vyzývá, aby byl z nich uhodnut autor a zároveň majitel rukopisu. Jde tu tedy nejprve o navázání na práci prof. Čelakovského, který soudil podle vyskytujících se osobních a místních jmen na držbu rukopisu některým žateckým měšťanem. Že byl Čelakovský blízek pravdě, ukáže postupné probírání zápisů po pořádku a nejprve od předního předešlého, kde jsou tyto zápisky:

[Ms. 3454, fol. antepositum:]

[1] Item Merten s Kadaně ostal za XI strych. rži po XIII gr., učiní sumy II ss. a XXV [1] gr., a chmele vzal XXXVIII strychův per VIII gr., to učiní sumy pól pátý kopy a II gr., suma VII ss.

minus III gr.: na tom dal XII gr., ještě zóztává VI 1/2 ss. XII gr.; opět dal mi na tom Motě II ss. gr.

[2] Item Blažek Hlava a Rybář z Hradiště dlužni za XX strychův sladu po VI 1/2 gr. za každý strych.

[3] Item Matěj Starosta dlužen za IIII strychy po VII gr.

[4] Item Šimon Dlouhý dlužen za IIII strychy po VII gr.

[5] Item slíbili za Procha pod deseti kop gr. na postavení jednú rukú nedielnú do Velikonoci a mezi tiem, když jim týden napřed věděti dám, aby mi jej postavili aneb deset kop gr. dali. Slíbili za to pacholci Holý, Michal, Vaněk, Kocúr, Spleták, Janek, Suchý, Vzrostlý. Stalo se v pondělí před sv. Anthoniem léta etc. LVIIIIO [= 15/1 1459].

[6: Versus cancellatus et illectibilis videlicet de tribus verbis.]

[7] Item v čtvrték na sv. Šimona a Judy [= 28/10 1462] dal sem sladovníku 1 ss. gr., Klímovi 1 ss. gr., Jankovi 1 ss. gr., Selnickému 1 ss. gr., Kačce 1 ss. gr., Václavovi 1/2 ss. gr., Matějovi 1/2 ss. gr., Urbáše 1 ss. gr.

[8] Item dominice post Marten [1] anno etc. LXIIIO [= 14/11 1462] ostali Klučkovští VI ss. minus I gr. a XL bez 1 1/2 kur, a rychtář za dva koně.

Tyto zápisky neznámého zatím původce vídeňského rukopisu č. 3454 uvádějí hned na začátku do krajiny na východ a na jih od Žatce. Vesnice, které se tu jmenují, jsou Hradiště nad Ohří, ve středověku sídlo samostatného statku, a Klučkov, od Hradiště značně vzdálený, obě na Žatecku. Podle prvních čtyř zápisů prodával písař rukopisu obilí (strych rži po 13 gr), chmel (strych po 8 gr) a slad (strych po 6 1/2 - 7 gr), žel, bez udání roku. Podle zápisu č. 8 bral úrok ze vsi Klučkova. Tyto zápisky dohromady dávají podnět k předpokladu, že byl autor člověk svobodný, samostatně hospodařící; osoby, uváděné v zápise č. 7, byly patrně jeho čeleď. Důležitý je také zaznamenaný rok 1462, kdy

tedy neznámý písař rukopisu byl ještě na živu. Bližší určení roku jeho smrti umožňuje zápis na nečíslovaném prvním listu rukopisu na jeho přední straně. Text, který je tu zapsán, je výčet intervalů mezi týdnem po Božím narození a týdnem po neděli Quinquagesima pro léta 1453 - 1481¹. Tato tabulka pro určování data velikonoce má kromě významu chronometrické památky ještě další zvláštní význam, který je patrný jen přímo v rukopise. Všechny řádky s údaji čísel pro léta 1453 - 1468 jsou totiž přeškrtnuty vodorovnou čarou. Proto možno vidět v prvním neškrtnutém roce 1469 velmi rukopisu, o němž vydává další svědectví zadní strana prvního nečíslovaného listu. Tu se čtou tyto zápisy:

[Ms. 3454, fol. primum innumeratum verso:]

[1] Item najprve vydal sém dceři své Mandeleně a Blázakovi [!] pět kop gr., potom 1 kopu gr., dva čbery ryb, sladův sladův [!] za III 1/2 ss. gr. i jiných věcí, toho všeho bude XII ss. gr.

[2] Po druhé vydal sém Plázakovi VI ss. minus X gr., polúvože piva za LXXX gr., II strychy rží za X gr., I strych chmele za XVI gr., I strych pšenice za VIII gr., strych hrachu za VI gr.

[3] Prodal sém Dobešovi jeden kuoň za XII ss. gr., druhý kuoň za sedm kop a XX gr., sedlo za 1/2 ss. gr., lebku za XL gr., šubu za LV gr., suma XXI 1/2 ss. gr.

[4] Item potom jsem poslal Plázakovi X kop gr. po rychtáři s [!] Klučku na Úštěk a po Beneškově. Suma vydal jsém Plázakovi XXVIII 1/2 ss. gr. [recte XXX ss. minus 10 gr.].

[5] Item opět jsém dal Plázakovi III ss. gr. v úterý po svätém Simonisém a Judů [- 29 - 31/10 1452 - 1454], byl při tom Vávra kraiči s svým tovaryšem; a ten úrok dal mi Čeradsči a farář strkovský. Potom vzal opět Plázák u Jaroslava v Lúnech dvě kopě gr. Suma XXXV ss. minus X gr.

[6] Opět jsem dal zaň v Žatci Kocůrkovi za dvě polúvože piva II 1/2 ss. a X gr.

K poznatkům o stále ještě neznámé osobě písaře vídeňského rukopisu z hospodářsko-účetních

poznámek na předním předešlé přibývají tu další, téže hodnoty. Především ten, že měl dceru Mandelenu a že byl v úzkém styku s jakýmsi Plázakem, jehož bližší poměr k písaři zápisů není zjištělný. Zápisy o tomto Plázakovi prozrazují jen tolik, že se pohyboval v krajině mezi Žatcem a Louny, zápis č. 4 udává za místo jeho bydliště (trvalého?) poddanské město Úštěk mezi Litoměřicemi a Českou Lípou. Pozemkovou držbou písaře rukopisu jmenuje se tu opět (v zápise č. 4) ves Kluček, a k ní přibývá v zápise č. 5 ves Čeradice, ležící rovněž v krajině žatecké na západ od města. Jaké závazky měl k držiteli Klučkova a Čeradic farář ze Strkovic rovněž na Žatecku nedaleko od Hradiště, nelze povědět, snad tu slo o nějaký úrok z pronajatých rolí. Strkovice byly prokazatelně od r. 1381 částí stálého majetku rodu pánu z Kolovrat ve zdejší krajině a koncem XV. věku byly jimi vtěleny do nově utvořeného panství se střediskem na Novém hradu.

Přesto, že zápisky prozradily už mnohé o osobě písaře rukopisu, přece zůstává stále ještě neznámým a jeho jméno vysvědčí až výpisky z desek zemských uvnitř kodexu na listech 101v-104v. Před nimi na str. 100v a 101i s pokračováním na str. 103r jsou zaznamenány různé paritělnosti, jež mají historickou cenu spíše pro jiné otázky, než pro vlastní účel této rozpravy. Na prvním místě strany 100v je to pamět o velikosti zemské míle, ukazující zase na původ písaře ze Žatecka. Níže otištěný popis zemské míle není totiž než rozvedení stručného ustanovení v listině z 30. října 1407, již potvrdil král Václav IV. výpověď rozhodčích ve sporu mezi šlechtou a městy žateckého kraje o právo mílové a o cla:

Miliare quoque debet continere trecentos sexaginta quinque funes, funis vero debet quinquaginta duas ulnas obtinere, mensuram eiusdem miliaris a muris civitatis incipiendo).

Spojen se zprávou o měření, vykonaném královskými úředníky r. 1464 pro rozhodnutí sporu o

příslušnosti obce Újezdu do obvodu mílového práva města Českých Budějovic¹⁾, je zápis písaře vídeňského kodexu dokladem zobecnění zlistiněného práva obyčejového a jisté snahy po normalizaci měr, neboť loket býval v různých místech různý a jen 52 loktů pražských šlo na jednu českou míli.

Dále následují v rukopise na straně 100v české nebo latinské předpisy lékařské, které pokračují na str. 103r. Jejich vydání nelze odůvodnit jen tím, že se památky podobného druhu zřídka kdy dostávají do historické literatury, a že je proto rozhojnění jejich znalosti zcela na místě. Důvod pro jejich vydání je hlubší, jsou projevem zvláštní záliby majitele rukopisu v lidovém lékařství a určitým charakteristickým rysem jeho povahy, na nějž bude možno ještě zvláště ukázati. Konečně na str. 101r je soupis dluhů po neznámém nebožtíku Tvarohovi z r. 1462. Všechny položky soupisu jsou přeškrtnuty, a tím naznačeno jejich vyřízení. Kromě známých vesnic Hradiště, Klučku a Sirkovic přicházejí tu nově Krtý jižně od Podbořan a Dobříčany, Lipenec a Tuchařovice. vesměs vesnice ve východní části Žatecka v blízké vzdálenosti od Hradiště.

[Ms. 3454, fol. 100v:]

[1] Item měřena míle česká drží v sobě tři sta šedesát a pět provazcův, a provazec drží v sobě dvaapadesát loket. A míle má v sobě osmnáct tisícův a devět set a osmdesát loket. A má se počieti měřiti ot veliké městské zdi, a má silnicí, královskou cestů měřeno býti po pravé koleji.

[2] Quam factam, non potest supponere. De testiculis vulpis fac pulveres et bibas cum vino, et coibis, quantum volueris. Ad idem sucum de radicibus et foliis urticae, bibat et coibit.

[Nota: Ista formula cancellata est.]

[3] Proti ukúšení steklého psa aneb hada. Napiš tato slova na chléb a daj sniesti, kohož jest steklý pes ukúsl, po tom konci, po kterémž počneš psáti, ať po tom konci snie: + yran + kiran +

kirian + kastugan + struggle +.

[4] Ut facies aliquem bumbizare, accipe de pilis lupi, qui sunt in priapo lupi, et teneantur et dentur ad bibendum, cuicumque vis

[5] Vezmi pecnec a štyři nože a vřeten a přeslen, pak ty čtyři nože vstrč v ten pecnec proti sobě na kříž a vřeten u prostředek; pak vstrč přeslen na vřeten a drž sám druhý proti sobě na těch prstech podle malého prstka na levé ruce; pak ty rci: „Vzal Petr. Aneb na kohož se naděješ, menuje ho křtěním ménem a ziemená, co jest ukradl a kde jest vzato a druhý má.

[Ms. 3454, fol. 103r:]

[1] Item proti kameni. Item vezmi ot bresque skeřipky a spal je v novém hrnci, vstavě na uhle, až na prach. Potom vezmi šípky a otendaj špičky a černé svrchu a usuš jej dobře u peci anebo na horkých kamnách, a potom stluč na prach a směs spolu s peckovým prachem. A potom vezmi žindavu a červený řebřík. ješto červeně ktve, vařiž to v starém pivě spolu a nedaj kvoeti a neotkrývaj, a pivo ať nenie kyselé ani hořké, a když dobře uvaře, ostav ot ohně a neotkrývaj, ať pára sama pod přikrytím na dno padne. Potom když prostydně, ubeř sobě toho piva, cožť se bude zdáti, a nas [y] piš do něho toho prachu, cožť se bude zdáti, a pijž ráno a u večer.

[2] Proti hlavné bolesti. Item vezmi farlér aneb skříňku, jablko oblup dobře a sekaj drobně; potom vezmi jádra brěsková a bielé kadidlo, zetřiž bielé kadidlo z brěskovými jádrami, potom vykudniž jablka v to kadidlo a zetřiž spolu a udělajž jako kašku. Vezmiž pak vína dobrého a příliš k tomu, ať málo židse bude. Vezmiž pak kúdele konopné a udělajž štyři flastry jako dlaň a pomaž jich tú mastí a polož anebo přivěz dva na žideviny a dva v týl nazad na vazy ne vedle sebe inhed a lehaj s tiem, a můžeš-li, i choď, budeť lépe.

[3] Ad flexem menstruorum. Item vezmi květ rezný a vypí u vajcích devieti aneb v jedenásti, pořad na všaký den.

[Ms. 3454, fol. 101r:]

Item dluhy nebožce Tvarohovy. Anno etc. LXII° conscripta sunt in die Michaelis [= 29/9 1462].

Item rychtář Blažek z Hradiště dlužen sirotkům III ss. gr. na úrok, má oplatiti na sv. Ducha najprv příštího i s úrokem XVIII gr.

Item Jan s Krt dlužen I ss. gr., úroka VI gr., má plniti na sv. Ducha příštího.

Item Jaroš z Hradiště d [I] užer II ss. gr. a úroka XII gr., má plniti na sv. Ducha. Opět Jaroš dlužen I 1/2 ss. gr. starého dluhu a má plniti na vánoce najprv příštího i s úrokem devět gr.

Item Hlava a krčmář z Hradiště dlužni I ss. gr. a úroka VI gr., mají plniti na sv. Ducha najprv příštího.

Item Matuš zahradník z Dobřicán dlužen I ss. gr. a úroka VI gr., mají plniti na sv. Ducha. Rukojmie zaň Jan Kočka z Klučku. [Adscriptum:] Dal úroka VI gr. na sv. Trojici.

Item Tóma z Lipence dlužen 1/2 ss. gr. na úrok: a již Tómu o velikonoci rok již minul, že měl plniti; a když přide velikonoc, má plniti jistinu a k tomu dva úroky VI gr. Slíbil zaň Šimon z Tuchořic.

Item rychtář z Klučku dlužen I ss. gr. a úroka VI gr., má plniti na sv. Ducha příštího.

Item Hainka [z] Strkovic dlužen jednu kopu gr. a měl plniti na sv. Václava již minulého a úroka VI gr.; a k tomu III gr. dluhu, ješto se seznal. Item Jan Pitrkaff dlužen sirotkům VIII ss. gr. a úroka XLII gr., má plniti na sv. Ducha příštího.

Item krčmář z Hradiště dlužen sirotkům ostatních peněz VIII ss. gr. a má plniti na sv. Ducha příštího.

[Nota: Inscriptiones cancellatae sunt.]

Z výčtu vesnic až dosud jmenovaných je patrné, že se určení místa vzniku rukopisu až na jisté výjimky stále více soustřeďuje na jediný bod, jímž je se vši pravděpodobností nejčastěji připomínaná vesnice Hradiště nad Ohří. Tu seděli v té době Jan Černobýl ze Chříce a Jan Pitrkaf z Hradiště a z Touchovic (vesnice s tvrzí nedaleko na jih od Hradiště), jež dříve otištěný kšaft nebožce Tvaroha také připomíná. Z uvedených majitelů Hradiště byl však Jan Černobýl r. 1954 již dlouho mrtev, proto jedině Pitrkaf přichází

v úvahu jako majitel i písař rukopisu. Správnost tohoto odhadu možno si ověřit rukopisem Národního muzea v Praze č. IV D 68. Tento rukopis o 29 listech kvartového formátu a kdysi o několika dalších papírových listech již vyřezaných v novodobé vazbě je zkrácený český překlad původního německého spisu kněze Bohunka o stěpování ovocných stromů, zachovaného v knihovně roudnické, nyní ve Státní knihovně ČSR v Praze³⁾. Autor rukopisu praví sám na počátku, že „v těchto kniehách popsal jsem kratčie o štěpování stromův“, a na konci nezapomněl se podepsat: „Skonaly jsú sě kniehy o rozličném stromův štěpování léta ot nar(o)zení syna Rožieho tisícieho štyrstého štyřidcátého sedmého na Svatého Zigmunda (- 2/V 1447) skrzě ruku Jana Pitrkaffa z Hradiště a s Touchovic“. Tento rukopis patřil tedy bezpečně Janu Pitrkafovi, a proto třeba srovnat písmo obou rukopisů.

Vídeňský rukopis je psán celkem paterým písmem, z toho možno dvě písma předem vyloučit. Těmito dvěma písmeny jsou napsány pozdější přípisky, a to oba ostrou gotickou kurentkou listin z počátku XVI. věku. Jinak je to nedokončený přípisek na předním předešlé. Službu svů vzkazují urozený příz; zřejmá zkouška pera, napsaná na volném místě dole, ale do rukopisu obráceného „vzhůru nohama“, jednak je to přípisek na druhé straně nečíslovaného prvního listu opět dole: Item III vepře a hubení z VI prascí, kur XXX z kohótem, krávu, vosm wth pivních, dva pytlíky. Je to snad žertovná reakce na hospodářské zápisy na téže straně nebo opět zkouška pera, také obojí dohromady. Oba přípisky vysvědčují, že se právní rukopis Jana Pitrkafa povaloval počátkem XVI. stol. někde v panské kanceláři, odkud se neznámou cestou dostal až do Vídně.

Zbývající tři písma jsou různé typy prvotní bastardy poloviny XV. věku, a to bastardy téhož písaře, jak vyplývá z celkového obrazu i ze srovnání tahů jednotlivých písem. Hlavními rysy této bastardy jsou zejména zpětný

sklon některých písem (nejčastěji o, p, k, m, n, u) i celých slov, a také způsob psaní některých písmen (latinské a, l a k s kličkou, m, n a u jako dnešní psací písmena, o podle potřeby se spojovacím háčkem, dlouhá f a s apod.). Poměr všech tří typů Pitřkafovy bastardy je dán tím, že druhý typ představuje nejvlastnější písmo písaře. Od něho jsou výkyvy k prvnímu typu, jenž měl být jakýmsi úsporným písmem knihovým, a k typu třetímu, jenž je dalším upravením pro rychlé psaní poznámek. První a druhý typ Pitřkafova písma možno srovnat na první straně kodexu, kde se počínají práva Starého města pražského. Nadpis je psán bastardou druhého typu, jíž jsou psána také Soběslavská práva, a je to písmo neobyčejně úhledné, výrazných tvarů, s písmenky svisle stavěnými, jež se částečně zvrací nazad. Ostatní text na první straně a pak i všechny listy až do konce těch práv ze švábského zrcadla jsou psány bastardou prvního typu. Tato se projevuje srážením písmen k sobě, což nijak nepřispívá k úhlednému vzhledu písma, ba možno říci, že toto zhrublo a neobyčejně se vzdálilo kaligrafické úpravě nadpisu.

Třetím typem Pitřkafovy bastardy jsou psány většinou jen poznámky k předešlým a některé části ve vlastním rukopise. Toto písmo charakterizuje zdobnění a silná zběžnost písmen, jakož i značná uniformita v síle tahů. Jemné lámáné obloučky, které Pitřkafova bastardy stále zachovává, mizí tu takřka úplně. Nejcharakterističtější písmena Pitřkafova rukopisu jsou w a y. Vlastní Pitřkafovo w je tvar, podobný složenině z psacího i a tiskacího v. Tento tvar se Pitřkafovi mění v rukopise v různé kursivní formy až i do podoby s řeckým omega. Zcela vzácně se však objevuje i jiné w, možno snad říci knižní, podobné spřežce z dnešních psacích písmen lb. Písmeno y Pitřkaf píše podobně dnešnímu tiskacímu y s dřívějším podčarou ozdobně zakrouceným vlevo (dopředu) nebo i nadpět doprava. Rovněž tento základní tvar písmene y nepodržuje v rukopise stálý

tvar a mění se podle stupně kursivnosti třeba v téže řádce nebo i v témž slově až do tvaru složeného z půlobloučku a svislého dřívku dolů pod čáru. Charakteristickými mohou být pro Pitřkafa i zvětšená iniciální písmena, pokud možno ovšem vidět osobní tahy písaře v celkem uniformní gotické maiuskule XV. věku částečně uncíálních tvarů. Pitřkaf se zvláštním zalíbením vyplňoval vnitřní prázdná pole písmen, např. u C, N, Q, P, stromečkovým damaskováním, dvěma svislými čarami se šikmými čárkami do stran. Všechno to, co bylo pověděno o písmu rukopisu Národní knihovny ve Vídni, přisouzeného Pitřkafovi, objevuje se i v nesporném Pitřkafově rukopise Národního musea v Praze. Zachovaná část tohoto rukopisu je psána druhým typem písma s damaskovanými iniciálními písmeny, kdežto vyřiznuté listy byly popsány třetím, nejvíce kursivním druhem písma, zachovaným alespoň konci slov na pozůstalých zbytcích. Písařem a majitelem obou těchto rukopisů byl tedy nesporně Jan Pitřkaf z Hradiště a Touchovic, a toto zjištění pomáhá vysvětlit deskové zápisy v rukopise na fol. 101^v-104^v (s výjimkou str. 103^r s lékařskými předpisy), jež jsou nejvlastnějším předmětem tohoto pojednání. Protože pak představují neznámé dodatky k Emlerovým Pozůstatkům desk zemských, jsou tu vydávány samostatně v příloze na konci. K tomu možno jen poznamenat, že počín Josefa Emlera, byť nedokončený, sebrat porůznu zachovalé výpisy ze shořelých desek zemských království Českého, utřídit je podle knih, folií a dat a v tomto seřazení je vydat, byl sice nesmírně užitečný, protože přinesl jednak povšechný obraz instituce desek zemských před r. 1541, jednak množství historického materiálu pro vlastivědný popis středověkých Čech, avšak má také určitý nedostatek, že totiž se ztrácí příčinné odůvodnění a vzájemná souvislost, pro něž byly některé výpisy na jednom místě soustředěny. Právě tuto výhodu soustředění ukazují výpisy z desk zemských v Pitřkafově právním rukopise v Národní

knihovně ve Vídni, k jejich pochopení stačí le jen probrat, ne však v pořadí podle rukopisu, nýbrž podle zjištěné souvislosti. K tomu účelu budiž tu napřed uvedeno, co napsal o starších dějinách Hradiště nad Ohří August Sedláček⁹⁾:

„Ve vsi Hradišti (jižně od Postoloprť), kterou držel 1. 1238 Zdata, vyskytuje se tvrz v XV. století. Patronem kostela byl 1. 1392 Albert starší z Kolovrat. Tvrz tu držel Vilém z Luk a zapsal ji 1. 1413 Mikuláš z Okoře, proto také oba sem 1. 1414 faráře podávali. Po smrti Vilémově uvázal se Mikuláš se spoluzápisníky v Hradiště (Reg. I, 443; Lib. conf.; DD XV, 301). L. 1408 10) držel je Martin Pitrkauř ze Žatce s Janem ze Chřívce (Lib. conf.). Jan potomek Martinův opsal 1. 1447 rukopis o štěpování stromů (Jungmann Hl. III, 251). L. 1453 byla ves (kromě jisté odumřel) v držení Beneše z Kolovrat, ale již 1. 1511 patřilo Hradiště k Novému hradu (DD 16, 290; Arch. Český I, 428; DZ 45, C 14). Mezi tím zanikla tvrz.

Nakolik byly skutečné dějiny Hradiště n./O. v XV. století odchylné od dějin, jež se Sedláčkovi podařilo vypsát z různých pramenů, ukazuje Pitrkauřův zápis č. 27. Tento pamětní zápis není však zcela jasný, jeho studium vzbuzuje mnoho sporných otázek, jež by si žádaly potřebného vysvětlení z jiných pramenů, kdyby byly zachovány. Zvláště nejasný je tu držební vztah Kolovratů k Hradišti, otázka, k níž se bude nutné ještě vrátit na základě poznámek, jež možno učinit ihned.

Shodně se Sedláčkem začíná Pitrkauř dějiny Hradiště koncem roku XIV. věku, kdy tuto ves držel pan Albrecht (Libštejnský) z Kolovrat (1369 - 1413). Paní Jitka neznámého rodu, jež měla Hradiště u věně, byla jeho dosud neznámá manželka, s níž měl syny Hanuše (1408 - 48) a Bedřicha (1408 - 32). Třeba jen litovat, že Pitrkauřův zápis nezpravuje o době starší, aby mohlo být vysvětleno, jak třeba rozumět vedlejší větě, že Hradiště jest jměla paní Jitka u věně. Pro starší dějiny

Hradiště jsou jediným informátorem knihy konfirmační, podle nichž byli patrony kostelů u Postoloprť mezi Žatcem a Louny: r. 1381 kostela v Strkovicích Mikuláš (Kornhauszský) z Kolovrat, r. 1392 kostela v Opočně Purkart (Bezduřický) z Kolovrat a téhož roku 1392 kostela v Hradišti Albrecht (Libštejnský) z Kolovrat. Všichni tito Kolovratové byli synové Albrechta Kornhauszského (1347 - 92), nejstaršího známého předka pánů z Kolovrat vůbec, a zdá se proto, že ten již získal pro svůj rod jmenované vesnice v Poohří, ležící nedaleko od sebe. Za tohoto předpokladu nebylo by Hradiště věnem paní Jitky od rodičů, nýbrž zbožím, na němž bylo Jitčino věno pojištěno od manžela. Takové pojetí Pitrkauřova zápisu by dovolovalo číst další jeho část také tak, že paní Jitka prodala zápis na věno Vilémovi z Luk za 530 kop gr. i se správou zboží.

Jak Vilém z Luk naložil s Hradištěm, o tom zpravuje Pitrkauř podrobně doslovnými opisy z desek zemských č. 1 a 2. První zápis z r. 1413 je běžný úpis té doby ve formě, již bylo užíváno v onom případě, když měl držitel statku zemřít bez mužských potomků nebo bez potomků vůbec, po případě, když chtěl převést svůj majetek na jinou rodovou větev nebo na nepokrevní příbuzné a známé vůbec¹¹⁾. Podle toho by Vilém z Luk zajistil pomyslným dlužním úpisem dědictví po sobě svým přátelům, nejvyššímu písaři desk zemských Mikuláši z Okoře, Mikuláši faráři z Písku, Janovi řečenému Čihák ze Skřiváně a Habartovi z Doupova, a omezen obligací ve správě s nimi. Po předpokládaném úmrtí Viléma z Luk byli tři z jmenovaných jeho přátel zvedeni na Hradiště pro vážnou dluh 600 kop gr. dne 28./XII. r. 1416. Čtvrtý z přátel, Mikuláš z Okoře, zemřel před zmocněním r. 1416, a jeho díl musel tedy podle úmluvy spadnout na zbývající tři věřitele.

Za předpokladu, že byl Vilém z Luk jen zápisným držitelem Hradiště, bylo by také možné jinak vykládat Pitrkauřův výklad v závěru, že jmenovaní tři přátelé, prodali ten zápis, kterýž

měli ot Viléma z Luk." Bylo by možné nadít se, že tu jde o Vilémův zápis na dluh 600 kop gr. z r. 1413, avšak platnost tohoto zápisu pominula zmocněním věřitelů na Hradiště. Podle výše uvedeného byl by však snad možný i výklad, že je tu myšlen věnný zápis, který Vilémovi z Luk prodala paní Jitka z Kolovrat. K tomu si třeba blíže povšimnout jiných, opět doslovných výpisů Pitrkafa z desk zemských č. 3 a 4. Nepřihlíží-li se k účelu zápisu č. 3, nýbrž k jeho formě, musí být zvláště vyzdvíženo, že Habart z Doupova prodával své dědictví a právo v Hradišti, jež měl, virtute presentis obligationis, tedy nikoliv podle nynější listiny, nýbrž podle nynějšího úpisu. To by opět ukazovalo na to, že ani nástupci Viléma z Luk v držbě Hradiště nebyli jeho skutečnými vlastníky. Majiteli by zůstávali stále páni z Kolovrat, kdežto ostatní držitelé by byli jen zápisní správci, kteří mohli být splaceni. Jedině za tohoto předpokladu bude možné vysvětlit nápad, který Kolovratové později na Hradiště uplatnili. Takový zdá se být skrytý smysl podaných výpisů z desk. Patrný smysl je ovšem ten, že Jan Černobýl ze Chřívce koupil jednu třetinu Hradiště od Habarta z Doupova za 200 kop gr. a za tutéž sumu druhou třetinu od kněze Mikuláše z Písku. Martin Pitrkaf ze Žatce koupil pravděpodobně jen zbývající třetinu od Jana Čiháka ze Skříváně. Jimi se dostali v držbu Hradiště rody měšťanského původu, o nichž třeba více povědět alespoň sestavením známých dat. Podle pramenů, snesených L. Schlesingerem v jeho listině města Žatce (2), nejstarší známý člen rodu Pitrkafů (Pitterkauf, Peterkauf, Pyterkauf) byl Jakub, připomínaný přísedním r. 1357. Jeho synové byli snad měšťan Vacek Pitrkaf, připomenutý jedinkrát r. 1386, a Martin Pitrkaf, vystupující ve správě města v letech 1376 - 1405, ať již jako purkmistr, konšel nebo přísední. Roku 1386, když královští úředníci rozhodovali spor mezi klášterem v Postoloprtech a mezi některými měšťany žatec-

kými o lovení ryb v Ohři, bylo mu na věčné časy vyměřeno nejmenší místo „pod bílými břehy proti Černovce vedlé ostrovu“ (regist č. 155). Někjaké pozemkové vlastnictví měl Pitrkaf také na západ od Žatce, r. 1389 schválila mu arcibiskupská kancelář pražská směnu polí s kostelem v Líbočanech (č. 195). O nějaké koupi r. 1392 od Hany ze Žatce zpravuje i výpis z desk č. 25 v tomto vydání. Jinak větší pozemkový majetek Martin Pitrkaf asi neměl, ten získal až jeho nástupce téhož jména. U tohoto druhého Martina Pitrkafa možno již pozorovat obvyklý postup zbohatlých rodin měšťanských v nižší stav šlechtický, podmíněný koupí svobodného statku, vzdálením od městské správy a opuštěním městských živností. Pro to, že se Martin Pitrkaf mladší účastnil správy města Žatce, není dokladů. Zato je více zpráv o jeho pozemkovém vlastnictví. Nejprve r. 1408 koupil od Ctibora z Libiše jeho statek Vysoké Třebošicé, ležící západně od Žatce (Schlesinger č. 318). Potom v březnu r. 1414, v květnu r. 1415 a znovu téhož roku v měsíci říjnu vystupuje jako patron kostela sv. Prokopa v žateckém předměstí Dvorníku (č. 363, 372, 375). Konečně roku 1418 koupil část Hradiště. Tu je stále ještě nazýván Martinem Pitrkafem ze Žatce, a je jisté, že i nadále setrval ve svazku s rodným městem, nevzav odpuštění od obce a nevyprodav se z ní. Společník Martina Pitrkafa na Hradišti, Jan Černobýl ze Chřívce, pocházel z Rakovnícka; Křišťan, měštenín v Rakovníce, byl jeho předek, nejspíše děd (3). Bratry Jeronýma, Žibřida a Absolona Běložku, sedící tehdy na dílu Chřívce (u Krakovce), třeba mít za blízké příbuzné Janovy. Je snad náhoda, že se na Hradišti sešly v společném vlastnictví dva rody z měst nepřilíhající od sebe vzdálených? Vklad Hradiště do desk byl jim sice učiněn až 6. ledna 1419, avšak již před tím r. 1418 neomezeně vládli nabytým statkem. Toho roku podávali již společně nové-

ho faráře k hradištskému kostelu, a Jan Černobýl učinil také některá samostatná rozhodnutí. Tehdy také došlo k obvěnění Černobýlovy manželky a k nějakému vyrovnání poměru dílů obou vlastníků, neboť jinak sotva je možné vysvětlit Pitrkafovy výpisy z desk čísla 28 až 30.

To jsou poslední zprávy o Hradišti a o jeho majitelích před husitskými válkami. Co se za nich dělo, snad prozrazuje zajímavý testament. Jan v Žatci 27. července 1426. jímž Magdalena Pitterkauf, filia concivis nostri odkázala svému synu Janu ves Bytčice (Vidčice. Byčice. nad Ohří západně od Žatce) pod podmínkou, že přistoupí k zákonu Božímu a bude přijat zpět do města vsí obcí žateckou. Jinak měla Bytčice dědit její dcera Kateřina již poručila také svůj dům 14). Toto poslední pořízení nejmenuje vůbec Magdalenina manžela, jímž byl sotva kdo jiný než Martin Potrkaf, a zdůrazňuje jen, že je křařtující dcera spoluměšťana obce. Jako by byla hanba mluvit o manželu, a s tohoto hlediska se zdá být pravděpodobné, že Martin Pitrkaf uprchl se synem Janem z Žatce. Když pak po skončení vojen přestalo být náboženské přesvědčení důvodem k pronásledování, tu se vrátil do okolí města jedině Jan, autor rukopisu vídeňského. Otec Martin se ztratil v bouřích husitských.

Pro dobu po husitských válkách, kdy desky zemské opět před se šly a soudy byly znovu otevřeny, je v Pitrkafově kodexu několik dalších zpráv o Hradišti, je třeba je jen vybrat z ostatních zápisů a osvědčit potřebným způsobem. Na prvním místě je tu zápis č. 23. Prodávající Absolon ze Chřčice je patrně totožný s Absolonom Bělbožkou ze Chřčice, kterého uvádí Sedláček mocným držitelem obsazeného hradu Křivokláta 15). Když týž Absolon Bělbožka byl zajat r. 1420 při náhlém dobytí Křivokláta Hanušem z Kolovrat, tu mu přišel na pomoc jeho bratr Žibřid a oblehl hrad. Ustoupil však se svým lidem do Rakovníka, jakmile Hanuš z Kolovrat přispěchal na pomoc obležené

posádce, a po dobytí Rakovníka týmž Hanušem utekl dále do krajiny žatecké, kde měl, jak pověděno. velmi blízkého příbuzného Jana s přídomkem, rovněž vzatým ze slovanského básloví. Mohl-li Žibřid ze Chřčice očekávat skryt u Jana Černobýla, znamenalo by to, že druhý podílník na tvzi hradištské byl kalištníkem na rozdíl od katolíka Martina Pitrkafa.

Nejsou známy jiné zprávy o pozemkovém vlastnictví Absolonově kromě dokladů o držbě Chřčice právě do kritického roku 1437, kdy se, jak se zdá, Absolon ze Chřčice vyprodal; proto není také možnost přesně určit, čeho se týká uvedený zápis. Možno jen předpokládat, že byl Jan Černobýl r. 1437 už mrtev, sešed pravděpodobně v mladém věku sotva přirozenou smrtí, a že Absolon prodal Janu Pitrkafovi dědictví po něm v Hradišti se zachováním zápisné sumy, jež vážila na statku k pojištění věna Černobýlovy manželky od r. 1418, jak vysvědčily výpisy č. 28 a 29. Toto věnné právo spadlo koncem r. 1453 po smrti Magdaleny ze Žatce, vdovy někdy po Janovi Černobýlovi ze Chřčice, odúmrtí na krále, neboť tehdy po době interregna bylo opět pilně hájeno práva královské komory, nepřipouštějícího dědictví v nepřímé linii. Tato odúmrt se stala předmětem sporu mezi výprošněkem Zbyňkem Zajícem z Hazmburka a odporníkem Benešem z Kolovrat a z Ročova. Na dvorském soudě, konaném dne 5. dubna 1454, vyslechli páni list majestátu krále Václava IV. kdysi daný Herbortovi z Kolovrat, a nalezli za právo, že král Václav potomních dání dáti nemohl proti řádu a svobodám zemským, a proto ten list Herbortův žádné moci nemá, a to pro tu příčinu, že jest král Václav dal prvé než naň spadlo, neb se to stalo proti svobodám a řádům země této České; ale nynějšie dání krále Ladislava. českého etc. krále moc má, jakož J. Mt dal Zbyňkovi Zajícovi po svrchupsané vdově. po niež jest povoláno 16). Zbyněk Zajíc byl potom 16. dubna zveden v držení věna 300 kop gr., jež měla zemřelá vdova Magdalena ze Žatce zapsáno na statku Hradišti 1/).

Nejvlastnější konec pře si však poznamenal Jan Pitrkaf, totiž, že mu 29. července léta 1454 Zbyněk z Hazmburka položil 300 kop gr. věna po Magdaleně Černobýlově ze Chříče (výpis č. 26). Tím se kruh uzavírá a koncem se blíží k začátku r. 1418. Když tehdy Jan ze Chříče koupil dvě třetiny z celkové zápisné sumy na Hradiště ve výši 600 kop. gr. a z nich část asi hned prodal Martinu Pitrkafovi (viz. zápis č. 30), ponechal si nejspíše jen polovinu v ceně věna své manželky, a zároveň na ní věno pojistil. V Černobýlově manželce Magdaleně ze Žatce sotva lze vidět někoho jiného než starší, dříve oddělenou dceru Martina Pitrkafa ze Žatce; do společné držby Hradiště vešli tedy tchán a zeť. Takto rozdělený majetek se později soustředil v rukách Magdalenina bratra Jana.

Leč třeba vrátit se ještě jednou k soudnímu řízení o odúmrtí po Magdaleně Žatecké ze Chříče. Bylo již uvedeno, že byli páni z Kolovrat ke konci XIV. věku patrony kostelů ve Strkovicích, Opočně a Hradišti, a je třeba dále zkoumat osudy těchto vesnic. Patron kostela v Strkovicích Mikuláš z Kolovrat zemřel nejspíše téhož roku 1392 jako jeho otec, proto nebyl účasten dělení mezi pozůstalými syny. Jeho potomci na Kornhauzu a Žehrovicích se už vskutku nikdy v okolí Žatce nevyskytují, a Strkovice samy se staly částí statku opočenského. Původní držba Kolovratů z Postoloprta zůstala rozdělena jen tak, jak ji ukazuje výkon patronátního práva r. 1392.

Část opočenskou se Strkovicemi drželi Bezdružičtí z Kolovrat, z nichž Albrecht založil na ní r. 1465 Nový hrad a tím i novou rodovou větev Novohradských z Kolovrat. Část hradištskou držel Albrecht Libštejnský, avšak tato část vyšla z užívání Kolovratů věnným zápisem, jak bylo již pověděno. Byly však také uvedeny jisté známky toho, že právní nárok Libštejnských z Kolovrat na Hradiště zůstal zachován. Tomu nasvědčuje i odpor,

ježž vyvolalo královské rozhodnutí o odúmrti v Hradišti. Odporník Beneš z Kolovrat byl vnuk Albrechta Kolovrata z Libštejna a seděl na tomto rodovém hradě, hájil tedy zájmy své rodové větve a její právo dokládat listinou krále Václava IV. na kolovratské odúmrti, danou Herbortovi (Mašfovskému) z Kolovrat, dalšímu bratru dříve uvedených patronů kostelů ve vsích u Postoloprta.

Aug. Sedláčkovi byla jistě při sepisování dějin Hradiště n./O. nápadná neúčast Jana Pitrkafa na svolání odúmrti a asi jen z tohoto důvodu při nedostatku jiných pramenů uvedl Beneše z Kolovrat majitelem Hradiště r. 1454, pravděpodobně nikoliv nesprávně, avšak s nutným omezením, že Beneš neměl tehdy jeho správu. Třeba tu opět želeť nedostatku pramenů, z nichž nejžádoucnější by byla vědomost o tom, jakým způsobem se dostalo Hradiště ke konci XV. věku k Novému hradu. Vysvětlení převodem práva Libštejnských Kolovratů na Kolovraty Novohradské a výplatou původní zástavní sumy na věno bylo by tu velmi přijatelné, avšak pro takovou domněnku není zatím nejmenšího podkladu. Jan Pitrkaf z Hradiště žil s Albrechtem Bezdružickým a později Novohradským z Kolovrat v nejlepší shodě, a památkou na přátelské styky mezi nimi je jejich oboplná dohoda o přítoku říční vody do hradištských a strkovických rybníků, v tomto vydání č. 19.

Popisem Pitrkafových zápisů pro dějiny Hradiště n./O. není ještě vyčerpáno bohatství vydávaných deskových zápisů. Tak jsou tu ještě výpisy 6, 5 a 7, jejichž stručné latinské znění je šíře rozvedeno v českých překladech č. 20 až 22. K těmto třem zápisům sotva lze říci více, než samy podávají. Týkají se vesnic Klučka a Čeradic a napovídají, že se tento pozemkový majetek dostal do rodiny Pitrkafů už před husitskými válkami. Z obou těchto vesnic Jan Pitrkaf bral úrok, jak vysvědčují jeho zápisky na předním předešlém a na rubu prvního nečíslovaného listu. Nabytí nějakého

statku Janem Pitrkafem týká se patrně i odkaz na desky č. 24 už z doby pohusitské. Naproti tomu zcela určitými jsou deskové výpisy č. 31 a 32, které vysvětlují, jakým způsobem se Jan Pitrkaf dostal v držení Touchovic. Třeba k nim poznamenat jen tolik, že dobře zapadají do dějin Touchovic, jak je podal Sedláček 18). Týž uvádí majitelem Touchovic od r. 1405 Protivce z Nehasic a praví, že tento žil ještě r. 1443, z něhož je i Pitrkafova zpráva. Zcela samostatnou skupinu představují výpisy z desek čísla 8 až 18. Týkají se výlučně rodu Sekyrků ze Sedčic a jejich majetku v Sedčicích a Žaboklikách (západně od Žatce), avšak z jakého důvodu pojal je Jan Pitrkaf do svých pamětních zápisů, o tom není nejmenšího zdání.

Na závěr těchto poznámek k edici dodatků k Emlerovým Pozůstatkům desk zemských z právního rukopisu Jana Pitrkafa z Hradiště a Touchovic, ne vždy dostatečně podložených prameny a proto také někdy nejistých ve výkladu, je snad vhodné říci ještě několik slov o písaři rukopisu, velmi zajímavé postavě z řad drobné šlechty měšťanského původu. Pocházel ze staré patricijské rodiny žatecké a osvojil si značné vzdělání. Kromě základního požadavku umět číst, psát a počítat znal vedle češtiny, již psal své poznámky a kterou možno pokládat za jeho řeč mateřskou, ještě německy a latinsky. Byl též zběhlý v právech, a této znalosti užíval nejen sám k právnímu zabezpečení svého majetku, nýbrž i jiné osoby, dožadující se ho za rozhodčího v různých sporech nebo i při jiných příležitostech. Byl již uveden zápis, v němž vystupuje Jan Pitrkaf jako ochránce sirotčího jmění, když sepsal 29. září 1462 dluhy a úroky z dluhů sirotkům po nebožtíkově Tvarohovi a sám se tu přiznal k dluhu 8 kop gr. a na úroku 42 gr. a že má platit na sv. Ducha příštího. Vedle tohoto zápisu je ještě v rukopisu Národní knihovny ve Vídni na zadním předešlém zápisu smlouvy o příměří v zástích mezi některými nesvobodnými lidmi z Hřivíc

a ze Zbrašína ve Východním Žatecku, v něm vystupuje Jan Pitrkaf jako mocný ubrman, po prvé a naposled v první osobě:

[Ms. 3454, fol. postpositum:]

Item stalo se v úterý na svatého Jakuba a Filipa [= 1/5 1253, 1459 sep 1464], že o ty zástě, kteréž [jsú cancellatum] mezi sebou [jmie cancellatum] jmají Ješek a Pavel z Hřivíc s pomocníky svými, s Opršalem a s Jankem Šerlem ze Zbrašína, že jsú obě strany vstúpili v pravé křesťanské přieměrie i s svými se všemi přáteli a pomocníky, i s těmi se všemi lidmi, ktož chtie pro ně učiniti a ne ho nechati, že to příměrie napřed věrně a pravě obojí straně slíbily jsú obě straně pode ctí a vierú a napřed tu při zdržeti a zachovati skutkem i radú i všelikým obyčejem mierným a slušným; a k tomu nad to obě straně zaručily jsú to přieměrie zdržeti a zachovati pode dvadeceti kopami gr., polovici ke mně a polovici k jich pánóm, a jest-li že by která strana z nich ten základ propadla, všetečně buďto řečí nebo skutkem, ten základ já Jan Pitrkaffmám seznati na tu stranu, kteráž by jej propadla; a ten základ propadený, totiž XXti kop gr., má mně Janovi Pitrkaffovi polovicí a druhú polovicí pánu vinné strany plněn býti ve štyřech nedělích pořád zběhlých; a za to jsú rukojmie za Pavla a Ješka z Hřivíc Bláha a rychtář Martin a Beneš s Hřivíc, za druhú stranu za Opršala a za Šerle jsú rukojmie Martin Čakan a Machek a Janek Suchý, všichni z Túchovic; a to příměrie má státi do té pře skonanie; a při tom jsú byli pan Jan Libkovský a Kokotek bečbář [:] a Nickl kovář z Lún a Kahovka z Jimlína.

Jako hospodář Pitrkaf se věnoval pečlivě správě svých statků a dbal rady jiných, mohly-li být jemu k užtku. Dokladem je tu onen rukopis v národním museu, v němž je jeho zkrácený český překlad původního německého spisu kněze Bohuňka o štěpování ovocných stromů. Konečně zvláštní zálibou Jana Pitrkafa bylo lidové lékařství. Jemu věnoval pozornost jak ve vídeňském rukopise (fol. 100^v a 103^r),

jak už bylo pověděno, tak i v rukopise pražském, neboť tu při výběru z originálu zdůraznil kromě kapitoly o štěpování ovocných stromů zvláště také kapitoly o léčivých účincích ovoce v nejširším slova smyslu, tedy např. i vína.

Je jen žádoucí, aby byly získány další vědomosti o tomto muži, jenž byl jistě ve své době přední postavou v krajině mezi Žatcem a Louny, a je pro to také určitý předpoklad. Dva zachované jeho rukopisy dávají značnou naději, že byla jeho knihovna rozsáhlá, takže se snad v budoucnu může podařit pomocí srovnávání písma identifikovat i další rukopisy, vzešlé z práce jeho ruky. Navíc podporuje tuto naději i Pitrkaffův zápis na str. 151v. To, o čem tento zápis zpravuje, je přehled Pitrkaffovy listovny, řádně spravované i pečlivě vedené a svědčící o nemalých stycích jejího majitele. Životnost Janovy listovny je prokázána tím, že byla k původním heslům připojena na několika místech další hesla, připisovaná na volné místo po straně, takže ne vždy je možné rozhodnout, ke které rubrice zápisek patří. Z obsahu listovny leccos může být vysvětleno z předcházejících Pitrkaffových záznamů, většinou jsou tu však věci nové a blíže neznámé.

[Ms. 3454, fol. 151v:]

- A Item výpis krále Ladislavův a úmluvy pelhřimovské a list smlůvy pražského sněmu.
- B Kšeft páně Janův a list páně Waidovského.
- C Postav chudým a krmě pro chudé do Žatce.
- D Počet sirotčí Kristoforových, co sem jim vydal.
- E Což jsěm prodal dědiny své v Žatci počet i co jest v Hradišti otměřeno.
- F Listv Jakúbka a Vancka Kolského.
- G Listy páně Albrechtovy z Kolovrat a z Bezděkova.
- H Listy Žateckých a Lúnských.
- J Listy Janovy písaře [z] Žatce a list úmluvní mezi panem Janem z Bezdrůžic; a list v táz slova leží u Trúby v Lúnech.

K Listy profezané a vyvazené na paragameně.
L Správa Šanovcovi na Tuchořice.

M Listy mezi Pitrkaffem a Protivcem. Žatecké o tēž, svrchu stojí v tom slově.

N Protivcovy listy, počet s Pitrkaffem a počet trhu dědiny. Listy Izákovy o Duchcovského a dluhy sepsané Frankovic.

O Děti z Hradiště.

P Listy kusový mezi Pitrkaffem o při a listy Miky Matesovic [z] Žatce.

Q Listy Žateckým, jako sě Pitrkaff zapsal. Sem Lúnským prod . . . sy a počet plodu ryb.

R Listy páně Zbyňkovy z Hazmburka.

S Výpis z práv zemských a městských a listy Ješka z Velenis . . .

T Počet Vondráčkův Chinowsm [?:] a počet s Zichem Oberow [?:] o di . . .

W Přě Lukášova a Pitrkaffova.

[?:] U pana Jana písaře v Žatci jest Martina Pitrkaffa list a na . . . nie jest Duchcovského list a Jaroslavovy listy. Hromadů list na k . . . platu.

- 1) *Tabulae codicum manuscriptorum praeter graecos et orientales in bibliotheca Palatina Vindobonensi II*, str. 292. Frant. Čáda, *České rukopisy právnické v Národní knihovně ve Vídni. List čs. právníků Všeherd*, roč. VII, Praha 1926 (též zvláštní otisk).
- 2) Jaromír Čelakovský, *O vývoji středověkého zřízení radního v městech pražských (Sborník příspěvků k dějinám hlav. m. Prahy, d. I, seš. 2, Praha 1920)*, str. 258. Rudolf Schranil, *Die sogenannten Sobieslaw'schen Rechte. Ein Prager Stadtrechtssbuch aus dem XV. Jahrhundert*: Prager staatswissenschaftl. Untersuchungen, Heft 4, München u. Leipzig 1916).
- 3) Frant. Čáda, *Ondřeje z Dubé Práva zemská česká*: (Historický archiv Akademie č. 48, Praha 1930).

- 4) Bedřich Mendl. Tak řečené Norimberské právo v Čechách (Rozpravy České akademie věd, tř. I, č. 86, Praha 1938), str. 29-30.
- 5) Vladimír J. Sedlák, Český právní rukopis Jana Pitrkafa z Hradiště v Národní knihovně ve Vídni a jeho tabella intervallii canisprivialis. Studie o rukopisech 1967 (Praha, ČSAV).
- 6) Jaromír Čelakovský, Sbírka pramenů práva městského král. Českého, díl II. Privilegia král. měst venkovských 1225 - 1419, č. 819, str. 1115.
- 7) August Sedláček, Paměti a doklady o staročeských mírách a vahách (Praha 1923), str. 188.
- 8) J. Jungmann, Historie literatury české, 2. vyd., odd. III, č. 251 a 256.
- 9) August Sedláček, Hrady, zámky a tvrze král. Českého, díl XIV (Praha 1923), str. 416.
- 10) Tu je tiskařská chyba. Lístkový excerpt v Sedláčkově pozůstalosti v Historickém ústavu ČSAV má správný rok 1418.
- 11) O těchto nápadních zápisech v dílu sr. Jar. Čelakovský, Právo odúmrtné k statkům zpupným v Čechách (nákl. vlast., Praha 1882), str. 9 a násl.
- 12) Ludwig Schlesinger, Urkundenbuch der Stadt Saaz bis zum Jahre 1526 (Prag 1892).
- 13) Sedláček, Hrady VIII (1891), str. 111.
- 14) Schlesinger 1. c. č. 404.
- 15) Sedláček, Hrady VIII (1891), str. 23.
- 16) Archiv Český I, str. 428. Archiv Český XXXVII (desk dvorských čtvrtá kniha provolací 1453 - 1480), str. 1348-9.
- 17) Deský dvorské - zvody 23, fol. D III (fól. 85).
- 18) Sedláček, Hrady XIV (1923), str. 200.

**Extractus tabularum terrae regni Bohemiae
in codice manuscripto bibliothecae Nationalis
Vindobonensis n. 3454 notati.**

[Fol. 101v:]

[1] In antiquo maiorum obligacionum V V. Wilhelmus de Luk protestatus est se teneri sexingentas sexagenas gr. Nicolao de Okorz, prothonotario tabularum terre regni Bohemiae, domino Nicolao plebano de Piesca, Johanní dicto Czihak de Skrzywanie et Habardo de Dupowa, solvendas, quando eis carere nollent. In casum, si non solverit, tunc ipsi cum solo cameracio poterint se intromittere de hereditatib[us] suis in Hradistie, municione, curia arature, curiis rusticalibus et molendino cum censibus, agris, pratis, lucis, flumine, gezero, iure patronatus ecclesie, ripis, obstaculis et omni libertate ad ea pertinente ac de toto, quidquid ibi habet, easque tenere, vendere, alienare, obligare et facere de eis, quidquid placet, in dicta summa cum impensis. Itaque

decedente aliquo ex eis pars cuiuslibet mortui in superstitibus devolvi debet. Si vero eos omnes mori contingeret prius quam dictum Wilhelmum, quod idem Wilhelmus ab hac obligacione erit liber et solutus, et quando unus ex eis tempore ante vel post intromissionem sibi hanc obligacionem dimiserit, vice versa firmum debet esse, sicut omnes dimiterent. Actum anno Domini M^oCCCC^oXIII^o feria sexta post Ludmille [= 22/9 1413].

[2] Anno Domini M^oCCC^oXVI^o feria secunda post Nativitatem Christi [= 28/12 1416] dominus Nicolaus de Piesca plebanus, Johannes Czihak de Skrzywanie et Habardus de Dupowa in obligacione contenti cum camerario Wenceslao intromiserunt se de hereditatibus in Hradyszczy in obligacione contenti in summa prescripta

eis, quod debito carere noluerunt, pleno iure regali eiusdem camerarii.

[Fol. 102r:]

[3] Anno Domini M^oCCCC^oXVIII^o sabato die deati Sixti [= 6/8 1418] Habardus de Dupowa protestatus est coram beneficiariis Pragensibus, quod hereditatem suam in Hradiscze et ius suum, quod habet virtute presentis obligationis ad hereditates in Hradisczku, municionem, curiam arature, curias rusticales et molendinum cum censis, agris, pratis, lucis, flumine, gezero, de quo iam est piscina facta, iure patronatus ecclesiae, ripis, obstaculis et omni libertate ad ea pertinente, suam terciam porcionem hereditatum predictarum vendidit Johanni de

Chrcizce et suis heredibus pro ducentis sexagenis gr., et fassus est se easdem pecunias ab eo plene percepisse; et ei de dicta hereditate in eo iure, prout solus condescendit, disbrigare debet ipsemet Wenceslaus et cum eo Jesko Dupowecz de Korna, Andreas Dupowecz de Okunowa¹⁾ omnes insolidum ab omni homine iure terre, et specialiter a debitis et creditis, ut iuri terre est, et signanter a iudeis et prescriptionibus quibuscumque, sed debent tantum disbrigare ad summam centum et quinquaginta sexagenarum gr. et terciam partem plus eiusdem summe et non ultra. Quod si non etc. ultra, Quod si non etc.

[4] A domino Nicolao de Pieska idem forum.

[Fol. 102r - continuatio:]

Secundo Mauricii O XII [10/3 1408]:

[6] Thomas civis de Zacz Johannem sicut invicem suscepit.

Secundo Nicolai H XI

[5] Wenczeslaus Coldicz de Coldicz vendidit Rudlino villam Kluczek.

Secundo Nicolai G XV

[7] Henslinus Schadernecht vendidit Rudlino villam Czeradicz.

[Fol. 104r:]

[20] Tomášek měštěnín Žatce přiznal se před úředníky pražskými, že jest zapsal ves Kluček z dědinami i s platem a deset kop platu v Čeradicích Janovi synovci svému a Jakšovi bratru svému a dědicům jich.

[21] Václav Koldic z Koldic prodal Řídlovi z Plané a dědicům jeho ves Kluček z dědinami i s platem na dvorech kmecích i s robotami i se vši zvolí, což k tomu příslušie, v témž právě, jakž jest sám držal.

[Maius - Julius 1398].

[22] Týmž obyčejem koupil Řídí z Plané platy své v Čeradicích u Schadrnechta a zapsal sobě a dědicům svým.

[Fol. 102v:]

[8] R. Stephani K secundo [December 1401 - Januarius 1402]. Henricus de Sedczicz vendidit Ratyborio.

[9] Secundo Mauricii J V^o [Aprilis 1407]. Henricus de Sedczicz vendidit Ratiborio.

[10] Primo Mauricii P X [6 - 7/3 1406].

Czenko de Sobiessuk vendidit Czenkony.

[11] Primo Mathie M I^o [October 1405].

Henricus Ssekirka de Ssedczicz uxori filii sui dotavit.

[12] Primo Mauricii C V [Augustus 1404]. Henricus de Ssedczicz transmisit Annam uxorem Ratiborii.

[13] Eodem C VI° [Augustus 1404].

Henricus de Ssedczicz dotavit Anne prescripte.

[14] In viridi maiori tempore imperatoris B XIII. Dorothea filia Czenkonis dicti Cmi obligavit

CCCCC ss. gr. Kristoforo de Lippen, marito suo, in Sedcziczich etc. anno Domini M^oCCCC^oXXXVII^o 2).

[15] Tercio Mathie G XXV° [September 14 18]. Henricus de Semenkowicz vendidit Czenkoni.

[16] Secundo Mathie B XXVII° [circa 14. Januarii 14 16].

Ratyborius Sekirka de Ssedczicz vendidit Czenkoni.

[17] Eodem B XXVIII° [circa 14. Januarii 14 16]. Rathiborius idem vendidit Czenkoni de Ssedczicz.

[18] Secundo Mauriczii O XIX° [11. Martii 1408].

Czenko de Sedczicz uxori dotavit³).

[Fol. 103^r. Formulae variae medicamentorum partim bohemica, partim latina.]

[Fol. 103^v et 104^r loco infra:]

[19] Léta ot narozenie syna Božieho tisícieho štyrstého padesátého štvrtého ty Suché dny po svĕtĕ Lucii [= 18 -21/12 1454] potvrzeno jest a zapsáno v ůmluvních knihách v Praze u desk zemských mezi urozeným panem Albrechtem z Kolovrat a z Bezdruzic a mezi Janem Pitrkaffem z Hradiště a s Túchovic. Item když by kolivĕk voda z řĕky mohla jíti trúbami do Pitrkaffových rybníkův, tehdy ji Pitrkaff má pustiti trúbú skrzĕ své rybníky panu Albrechtovi do jeho rybníka a té nedržeti, doniž z řĕky můž do rybníkův jíti; a když by z řĕky nemohla jíti, neménĕ je povinen púšťĕti. Druhé, když by kto z nich jeden druhému dal puol léta napřed věděti, že chce rybníky spustiti, má jemu druhý toho přieti a ten rok nemá proti němu svého rybníka spúšťĕti, leč by jeho dobrá vuole byla, proto, aby jemu na prodávání ryb nepřĕkážel. Třetíe, když by kolivĕk Pitrkaf chtĕl své rybníka oba aneb jeden spustiti, má sobĕ a muože svobodně podtrúbie v pánĕ Albrechtově rybníce oplĕsti, a pan Albrecht k jeho spuštění má jemu svého rybníka vody upustiti po mezní kámen, kterýž jest v rybníce proti rohu vsi strkovské, tak, aby ten kámen veškeren osechl, a po tu mieru nemá vody držĕti, než trúbú ji dolův svého

rybníka pustiti, aby vždy dolův šla tak, aby ten kámen such stál, a to dotud a tak dlouho, dokadž by Pitrkaff rybníkův svých neslovil; a když by Pitrkaff své rybníky spustil, nemá trúby za- [104^r infra] -hrazovati u spodního rybníka, doniž můž voda jíti z svrchního rybníka. Také má Pitrkaff pod svým stavem zemĕ na dvě kročĕjí ot stavu, jakž stav zdĕlí. Tuto ůmluvu mají sobĕ zdržeti pod základem X ss. gr. Vypo- věděli mezi nimi Mikuláš Ojĕř, Jan Lipenka, Jan Skubele [s Kúbele?] rytĕř a Zigmund z Jimlína.

[Fol. 104^r:]

[Extractus 20 - 22 ad extractus 6, 5, 7 anteponuntur.]

[23] Quinto Mathie A XIX [10. Octobris 1437]. Absolon de Chricze vendidit Johanni Pitrkaff.

[24] Eodem libro A XXII [circa 15. Octobris 1437].

Petrus de Libkowicz et de Chrastu vendidit Johanni Pitrkaff.

[25] Primo Nicolai D XVIII [Junius (Julius) 1392].

Hana de Zacz vendiderunt etc. Martino Pitrkaff.

[26] Anno Domini M^oCCCC^oLIII^o feria secunda post sancti Jakobii [= 29/7 1454] Zbinko de Hazmburg inposuit Johanni Pitrkauff CCC ss. gr. dotalicii post Magdalenam Cmobily de Chricz, vedelicet ius regium, quod sibi dedit similiter et heredibus suis.

[Fol. 104^v:]

[27] Item slušie věděti, že Hradiště jest jmĕla paní Jitka u věně, máťĕ pánĕ Hanušova a pánĕ Fridrichova z Kolovrat, a potom to své věno prodala Vilémovi z Luk za pĕt set a za třídĕti kop gr. i se zprávú. Nato potom týž Vilém držĕl to viec než pĕt let, potom na tom zápis zapsal sedm set kop gr. přátelóm svým Habartovi z Dúpova, Janovi Čihákovi z Křivánĕ a knĕzi Mikšovi, plesĕckému farářĕi. Pak Habart, knĕž Mikeš, Jan Čihák, držĕvšĕ to tři léta, i prodali ten zápis, kterýž mĕli ot Viléma z Luk, Janovi Černobylovi z Chříče a Martinovi Pitrkaffovi [z] Zátce a dědicóm jich a ve dcky jej vložili. Stalo sĕ léta

ot narozenie Syna Božieho tisícieho štyrstého osmnástého v úterý po svätom Jakubě [= 26/7 1418] a potom až do Božieho kŕtenia [= 6/1 1419] již devatinástého léta vešlo nám jest ve dcky zemské [= Tercius Mathie, quaternio J seu K].

[28] Tercio Mathie F XXIX [Julius - September 1418].

Johannes de Chrzicze uxorem tradidit.

[29] Eodem libro G VIº [Julius - September 1418].

Janko de Chrzicze uxorem tradidit.

[30] Eodem libro G VIIº [Julius - September 1418].

Johannes de Chrzicze vendidit Marthino Pitrkaff.

kaff.

[31] Sexto Mathie A XXI [Februarius - Martius 1443].

Protiwec de Tuchowicz vendidit Johanni Pitrkaff.

[32] Sexto Mathie B IX [Maius 1443].

Protiwec de Tuchowicz vendidit Johanni Pitrkaff.

1) Tímto Ondřejem Doupovcem možno obohatit řadu majitelů Okounova (jižně od Klášterce) z rodu Doupovců v Sedláčkových Hradech XIV, str. 77.

2) Z jiného pramene zveřejnil tento zápis Sedláček, Hradý XIV, str. 352.

3) Úplné znění vkladu má Emler, Reliquiae tabularum II, str. 47.

Jaroslav Jíhlavec

O NĚKTERÝCH VESNICKÝCH ZAMĚSTNÁNÍCH.

Na našich vesnicích kromě lidí osedlých - sedláků a chalupníků - a kromě selské čeledi, domkářů, podruhů, vesnických remeslníků¹⁾ a obecních pastýřů, žily a pracovaly ještě některé jiné kategorie obyvatelů. Byla to především dvorská čeleď - poddaní lidé pracující v panských dvorech - a pak lidé, zabývající se některými zvláštními druhy zaměstnání.

O dvorské čeledi informují nás dobře zejména soupisy z r. 1670, týkající se panských dvorů jezuitského statku Tuchoměřice. Na každém z těchto dvorců byl především šafář. I jeho žena - šafářka - byla ve dvorské službě a dostávala svoji mzdu; starala se zpravidla o chov drůbeže, o dojení mléka a o výrobu másla a sýrů. Na dvorech pracovalo vždy několik pacholků (čeledínů či oráčů), z nichž každý měl svého pohůnka. První pacholek se nazýval mejstřík, pak byl druháček pacholek a - byl-li dvůr dosti veliký - i pacholek třetíncký. Ve dvou dvorech se uvádí mezi dvorskou čeledí také „vejražní“; není jasné, jaká funkce to byla, snad to byl vejražník, t.j. nadbytečný pacholek či pohůnek.

Na menším dvoře byl někdy sám šafář prvním pacholkem. Při každém dvoře byl také zaměstnan řezáč, který řezal řezanku pro dobytek. Při dobytku byl skoták, sviňák či sviňáček, děvky (děvečky) a pak ještě husařka či huska. Ve velkém dvoře tuchoměřickém měli i kuchařku čelední. U některých dvorů - kde to hospodářské poměry vyžadovaly - byl chmelař, vinař, myslivec²⁾. Při strahovském dvoře v Úhonicích se kromě této obvyklé čeládky také uvádí kravák, nádvorník a hříbek (snad to byl hoch pasoucí hříbata)³⁾.

Při panských dvorech - aspoň někdy - bývali také obročníci. Bez jejich přítomnosti se nesmělo přijímat obilí při omlatu; jejich povinností bylo, aby řádně vedli rejstříky o vydání obilí do omlatu a o příjmu namláčeného zrní. Nebyli to přímí zaměstnanci dvorů, nýbrž spolehliví lidé poddaní. Tak v r. 1688 na jezuitském statku chvalském při dvoře šestajovickém byl rychtář „k tomu způsobitý a umí psáti“, při dvoře chvalském šenkýř Paleček a při dvoře v Čertousích měl to být „někdo z chalupníků,

který má dobré svědomí". Obročníci byli vrchností „k tomu ouřadu závazkem potvrzení", čemuž lze rozumět tak, že musili složit slib řádného vykonávání této kontrolní funkce⁴⁾. Za její výkon dostávali nevelkou odměnu. Vrchnost jim to však někdy jinak vynahradila; tak např. Václavovi Kuntzovi z Číčovic na statku tuchoměřickém byl v roce 1667 kus pole za nechán laciněji, „že on po několik let již obročníkem jest a za to nemnoho dostává"⁵⁾.

Při pracích stavebních, ať již novostavbách nebo opravách, pracovali kromě zedníků, tesařů a kovárů také mazáči a snopkaři.

V r. 1675 bylo v Noutonicích, na statku kláštera svatojiříského, zapláceno je. Jnou mazáčům od mazání podlahy a lištování na faře a podruhé mazáčům, „co setnici na faře omazovali".

Na pokrývání střech se užívalo žitné slámy; z ní snopkař v letech 1670-1673 několikrát dělal snopky a pošíval střechu farní stodoly noutonické⁶⁾. Také v Žabovřeskách u Zbraslavě se v r. 1671 uvádějí dva snopkaři: Vávra Čert a Václav Novotný⁷⁾.

V místech, kde rostly vrbiny, ať přirozené nebo uměle pěstované, pracovali nůšaři; z vrbového proutí pletli nůše a jiné proutěné výrobky. Z roku 1671 je záznam o čtyřech poddaných panství

zbraslavského ve vsi Lahovicích, kteří se zaměstnávali touto prací: „Jan Spěváček nůše plete, Tomáš Lebeda rybář a nůše plete, Mikuláš Vyňhanovský nůšař, Jiří Kadlec rybář a nůšař"⁸⁾.

Poznámky a prameny.

- 1) O vesnických řemeslnících v r. 1713 bylo pojednáno v Listech GHSP č. 21, s. 6-8.
- 2) Čeleď se tu uvádí podle „Vyznamenání, co kterému při dvořích statku tuchoměřického sloužícímu roční služby za rok 1670 dáti přijde". Slo o dvory v Tuchoměřicích, Kopanině (Přední), Číčovicích, Okoři, Libochovičkách a Letkách - SÚA, Jesuitica, kart. 106, fasc. XV/2.
- 3) Frant. Melichar, Paměti okresu unhošťského (1890), s. 255.
- 4) Uvedeno podle hospodářské instrukce pro statek chvalský z r. 1688 - SÚA, Jesuitica, kart. 122, fasc. CXXXVII/1.
- 5) Arch. města Prahy (AMP), poz. kn. okr. Smíchov č. 81, fol. 103 b.
- 6) SÚA, arch. kap. vyšehradské, kn. č. 93, fol. 70, 85, 95, 99-101.
- 7) Šlo tedy o doškové střechy; výrazu „došky" se však v uváděném prameni neužívá.
- 8) SÚA, Ter. kat., č. 277, příl. č. 45

RŮZNÉ

BOUZA, Erik - VAŇKOVÁ, Věra: *Znaky a pečeti měst náchodského okresu*. - Česká Skalice, Muzea náchodského okresu s odborem kultury ONV, redakce a administrace Muzeum Boženy Němcové v České Skalici, 1972. 36 s., 12 bar. příloh a (4) s. obraz. příl.

Při četbě této knížky nelze nevzpomenout na slova Jiřího Spěváčka v ČsČH XX (1972), str. 617 - 618, jimiž hodnotil Heraldiku Zdenka M. Zengera (Praha 1971): Heraldika byla u nás pěstována na dobré úrovni (připomenme jen rozsáhlé dílo Augusta Sedláčka, M. Koláře a V. Krále z Dobré Vody), nyní je odborně vykládána jen na vysokých školách v rámci pomocných věd historických, jinak utonula v občasných populárních publikacích milovníků heraldiky. Tyto publikace opět a opět zdůrazňují smutnou zkušenost, že některé disciplíny pomocných věd historických se postupně rozmělnují v rukou nadšených přestitů, kterým nechybí odvaha publikovat, neodpovídající jejich znalostem.

Je skutečně škoda, že nebyla společná práce východočeských archivářů před tiskem recensována a že je tak četnými omyly poškozeno nejen jejich velmi vítané úsilí ukázat, že není znak věci libovolnou a svévolně aktualizovatelnou, nýbrž také zpracování nejvlastnějšího tématu knížky. Tak ve stručném úvodu do heraldiky hned při popisu druhů štítů je uváděn renesanční štít ve skutečnosti pozdně gotický tarč, kdežto renesančním štítem je štít, označený jako barokní. Skutečný barokní štít (ovál) tu není. V následujícím textu o polcení a dělení štítů přimkli se autoři ke Králově Heraldice, v níž je předepisována šíře heroltských figur na sedminy výšky a šířky štítu bez zřetele na skutečnou praxi v průběhu staletí. Jestliže např. břevno mělo v době gotické třetinu výšky štítu, nechybějí naopak doklady, že má též erb v době ba-

rokní břevno malováno skoro jako polobřevno. V jiných částech textu jeví se závislost autorů na Štormově Úvodu do heraldiky, což se projevuje zvláště v užívání slova štěpený místo více vžitého polcený. V části o obecných figurách může být sporným názor, že jimi mohou být (např.) řeka nebo hora, avšak nikoliv určitá řeka nebo určitá hora. Tu by bylo třeba jiné formulace, která by nevylučovala existenci tzv. mluvících erbů. Lvice není figura lva, obráceného do leva. Lvici označovali August Sedláček a Martin Kolář kráčejícího lva a po jejich příkladu Václav Vojtišek i jednocašého lva ve skoku. Slunce nemusí mít šestnáct parsků, jak tomu chtěl Král, stará vyobrazení erbu slunce vykazují zpravidla nepravidelný menší počet paprsků. Měsíc může být také stoupající a klesající, několik měsíců přivrácených nebo odvrácených. Užívání klenotů nebylo u nás vyhrazeno jen rytířům, měly je i města a cechy. Tabulka VI. s obrazy korun neodpovídá textu. Korunka označená jako baronská je ve skutečnosti původní říšská korunka hraběcí a rovněž královská korunka není královskou, nýbrž původně korunkou na přilbách a později korunkou šlechtickou. Kurfiřti měli za odznak důstojenství klobouk, vlastně čapku, určitého tvaru, to, co je kurfiřtům připisováno, je koruna vévodská.

Po stručném heraldickém úvodu přistupují autoři k vlastnímu tématu, popisu erbů měst a náchodském okrese a jejich dějin a doprovázejí jej jednak dvanácti barevnými kresbami Jiřího Škopka na volných listech, jednak čtyřstránkovou přílohou s reprodukcemi nejstarších známých pečeti a pečetidel. Také tu je možné uvést řadu připomínek, jejichž počet by se jistě rozmnožil při podrobném studiu. Městské pečetidlo jaroměřské, uváděné jako pečetidlo ze 17. stol. je pečetidlem pozdně gotickým a tudíž starším než renesanční pečetidlo nejspíše z 2. poloviny 16. stol. Třetí pečetidlo údajně z r. 1788 je ve skutečnosti pečetidlem raně barokním ze 17. stol. Vznik tohoto omylu možno vysvětlit tím, že je v pojednání spojován vznik tohoto pečetidla se zřízením regulovaného magistrátu jaroměřského v daném roce zřejmě se zřetelem na znění opisu. Ovšemzkratka REG. v opisu tohoto pečetidla neznáčí regulovaný, ale regius. V souvislosti s popisem městského znaku jaroměřského nebylo vhodné reprodukovat jaroměřské cechovní pečetidlo prý z konce 18. stol. a ve skutečnosti pozdně gotické s erbem lva bez obtočení trnovou korunou, protože tu jde o erb řezníků, udělený původně řezníkům staroměstským r. 1464 a nemající tudíž společného nic se znakem Jaroměře. U klášterního města Police nad Metují není vysvětlěn původ městského znaku, jeho obecné figury, růže a ostrev o třech (nikoliv o čtyřech) špicích jsou vzaty z dvojerbí mateřského benediktinského kláštera v Praze - Břevnově. Ač se v textu správně mluví o černé ostrvi, je na obrazech kreslena modře. To, že není v městské knize stávkové podána barva medvěda a borovice na červeném štítu tohoto města, není nijakou neúplností. V pozdější době již heraldického úpadku nebývají barvy obecných figur hlášeny a v takových případech předpokládají se barvy přirozené, kladené na kov i na barvu jako kožešiny.

VJS.

Jihomoravský okresní archiv se sídlem v Mikulově vydal brožurku "Pozvání do minulosti" z pera Dr. Metoděje Zemka, CSc a spolupracovníků. Obsahuje informace o obsahu archivních fondů mikulovských a břeclavského okresu.

vG.

V deníku Lidové demokracie z 10. 11. 1972 značka (jbs) v článku "Výročí města na zlatonosné řece" popisuje historii města Sušice, ve které si všímá zvlášť vývoje městského znaku. Kresbu znaku provedl Karel Liška.

vG.

Poddanské poměry vsi Hradiště v letech 1701 a 1703 líčí Andělín Grobelný v článku téhož titulu, otiskném v č. 8 ročníku 1959 časopisu Těšínsko. V článku je seznam poddaných (sedláků, zahradníků i komorníků - vesnické chudiny) s jejich peněžitými platy a jinými povinnostmi, jak byl vyhotoven při prodeji statku Mikuláši Gureckému z Kornic. U některých jmen a příjmení byl provjuz se vliv místního nářečí (změna a v o, kupř. Jonek = Janek, Jan; Slovík = Slavík apod.). Seznam uvádím podle abecedy.

Adámek N., jeho syn a zeť; Adamský N.; Bakolka N.; Botulův Kuba; Botur Pavel; Damková N. a její syn Andrys; Droblíková N.; Dudka Adam a jeho syn Jura; Dyrščka Bartek; Dyš Jan a jeho zeť Slavík N.; Folvarčný Lukáš; Granica Jiří zvaný Teper a jeho syn Teper Jakub; Granica Gomek zvaný Teper; Halama Andrys a Jan; Harok Andrys, Jiří, Šimon a Václav; Herák Tomáš; Chudoba Andrys, Jan, Jiří a Tomáš; Chudobová Zuza; Chudobčák Janek; Chvástek Andrys; Jerčok N.; Kotula Jakub, Jan, Jura, Macek a Pavel; Kubečka Šimon; Landecký Jiří a jeho bratr; Mamlasová N. mlynářka; Maršálek Janek; Mikeš Jurek; Mikšová N.; Motyčková Ofka; Mrozík Jiří; Nikodém Tomáš; Palač N.; Pavlica Adam, Andrys, Jakub, Jiří, Tomáš;

Pavlicová Přebyska; Pavlicev N.; Pavlův Janek; Petrek N.; Petrulův Václav; Pietrula N., švec; Pinkas Jiří; Pinkasová Hanka; Pustelník Janek a Pavel; Recman Tomek, krejčí; Renzman Jakub; Slavík Andrys; Slovík Andrys, Janek a Jiří; Ščigel Jurek; Štěpánkův Adam; Štigel Pavel; Tichá Eva; Tkač N.; Tkačík N.; Tkačův Jura; Tkočův Janek; Vavrečko Jan a Jiří; Zimer Pavel.

Autor čerpal z gruntovní knihy vsi Hradiště, folio 4v až 5v u Okresního archivu v Českém Těšíně.

Leopold Kaňok

Měsíčník LOUNY, duben 1973 uvádí v článku Rudolfa Sýkory "Historie cítilibské zámecké zahrady", že Jan Veselý (*1832, +1899), jako archivář cítilibského panství vydal r. 1895 německy psané dějiny schwarzenberského majetku na Lounsku, kde jsou statě i o dřívějších pánech na Cítilibech [rytíři Hruškové z Března (1569 - 1630), hrabata Schützové (1650 - 1720), hrabata Pachtové (1720 - 1797)].

Týž měsíčník ku vzniku příjmení uvádí, že Mezinárodní unie pro vědecký výzkum populace při UNESCO v Moskvě má v programu hist. studium užívání pevných příjmení a že stát, kterou pro tento účel zpracoval o Lounech a o Žatci B. Lůžek, vyšla v časopise "Historické demografie" č. 6, Praha 1972. Část s příjmeními, vztahující se k Lounům, měsíčník přetiskl.

VG.

Dopis ze Salt Lake City.

Odezvou na článek Jaromíra Prusíka (prosinec 1972) v GH-Listech o velikém rozvoji rodopisu v Kanadě a některých informacích o pramenech k pátrání po českých rodech, vystěhovaných kdysi do Kanady a USA, došel zajímavý dopis z knihovny, o níž se autor J. Prusík zmínil ve svém posledním pojednání a to přímo ze Salt Lake City ve státě Utah v USA. Citujeme jej doslova:

Vážený pane Prusíku, pročítám vždy s velkým zájmem Váš zajímavý časopis "Listy". V tak malém a skromném časopise se nachází velmi cenné články a jiné genealogické informace. V čísle z prosince 1972 jste se zmínil o Genealogické knihovně v Salt Lake City a správně jste se vyjádřil, že je to největší knihovna na světě toho druhu.

Již po 29 let jsem tu zaměstnána jako "research consultant" a protože nemáme žádné filmy a knihy z Československa, specializují se na Spojené státy a Kanadu. Musím se pochlubit, že jsem považována za jakousi autoritu v tomto oboru. Ale nikdy nezapomínám na svou rodnou řeč českou a na zájmy Američanů, kteří mají - i když ne všichni - alespoň několik nebo jen jednu linku českého a slovenského původu. Velké množství návštěvníků se zajímá o výzkum v Československu a my bohužel nemáme žádné zprávy, ve kterých by mohli dělat výzkum.

Musím ale opravit, pane Prusíku, Váš výrok: návštěvníci našich knih a filmů naprosto bezplatně používají jich a není to omezeno jen na členy církve, ale kdokoli může přijít a naše dveře a naše knihovna je pro ně otevřena. Kromě toho je tu alespoň tisíc odborníků, kteří jsou lidem k dispozici se svou bohatou, dlouholetou zkušeností, naprosto zdarma. Byla bych velmi ráda, kdybyste se sem mohl Vy nebo někdo jiný z Československa podívat, ráda bych se s naší knihovnou pochlubila. Gratuluji vám k Listům.

S pozdravem: Olga Millerová, 855, Foothill Drive, Salt Lake City - Utah, 84108 - USA.

"Staré domy a domky vožické", celoživotní a poslední dílo zasloužilého tábořského historika a genealoga R. Hrdličky, věnované rodnému městu, nenašlo, žel, nakladatele. Obsáhlý strojopis o dvou dílech z r. 1950 je chován na MěstNV v Mladé Vožici. - Vzorem byly autoru K. Thira "Staré domy a domky tábořské" (Tábor 1920 - 21), rozsahem je však přesahuje. Neuvádí jen sled majitelů, ale i zajímavosti z jejich života, jejich rodinné poměry, svazky příbuzenské a u rodin erbovních a svobodnických, kterých se na Podblanicku zachovalo mnoho, též odkazy historické. Cenné jsou i zprávy k rozsahu emigrace do USA v minulém století. - Pro rodopisce obsahuje toto dílo přebohatý materiál k studiím ze zdejšího pomezí jižních Čech a Vrchoviny.

IKJŠ

Žižkově na Klatovsku.

K. Hostaš uvádí ve své studii "Dodatek ke spisu Žižkovi potomci či jmenovci" (Tábor s.a.) Adama Žižku z Trocnova, "souseda města" Kolínce, který podpisoval "porovnání přátel-

ské" r. 1622. - Z pozemkové knihy obce Zdebořic (Stobořic) 1 Sign. Planice 171 I, tedy z obce ležící od Kolínce SSZ jen 7 km, dovidáme se o jiném Žižkovi. - 11. X. 1793 prodal Matěj Žižka svůj selský dvůr NC 19 synovci Josefovi Javorskému za 800 fl. Druhý synovec, Jan, na NC 9, kterému strýc Žižka věnoval 200 fl, zavázal se k tomuž dni "strýce k sobě vzít a rovněž až do smrti jej slušně vyživiti". - Otec Jana a Josefa, Mikuláš Javorský z NC 9, ženat byl se sestrou Matějovou. - Matriky obce z této doby údajně shořely; odkud byl jmenovaný, tedy nevíme. Do Zdebořic se však Žižka přistěhoval, neboť berní rula (rev. 1789) uvádí na NC 19 ještě Františka Sponara. (Pozn.: Renabilitaci a svolení k používání predikátu "Z Trocnova" získal r. 1735 Jan Maxmilián Žižka, stav rytířský r. 1747).

IKJ Štafl

Dačice - kolébka kostkového cukru. Podle zn. (zh) v Lidové demokracii z 6. 4. 73: Manželka J. C. Rady, od r. 1840 ředitel dačického cukrovaru se zranila při sekání cukru z tehdejších homolů. Ředitel Rada přihlásil vynález na výrobu kostkového cukru a ten byl schválen ve Vídni r. 1843. Dačická rafinerie začala vyrábět 200 q kostek denně a výroba se pak rozšířila do celého světa. V dačickém muzeu je expozice této původní výroby.

vG.

Poněmčeni vsi Moravice se jmenuje studie Adolfa Turka, otištěná ve Slezském sborníku č. 1, ročníku XLIII z r. 1945. Pro rodopisce ze sev. Moravy, ale i odjinud je studie bohatým pramenem, neboť obsahuje soupis původních 28 usedlostí této opavské obce dle pořadových čísel nejstarší pozemkové knihy obce z r. 1585 i dle tereziánského číslování z r. 1771, s rozpisem majitelů usedlostí do XIX. stol. z jiných pramenů.

V abecedním pořadí tu udávám výskyt příjmení:

Andres: 1792

Balcar: 1579 - 1618 (Palczarův: 1615, Baltzer: 1649 - 1833, Palcer: 1664 - 85, Palczar: 1678, Paltzer: 1806); Bartel: 1667 - 1707; Bartoníčkův: 1561 - 68 (Bartoníček: 1589); Bartošův: 1589; Bayer: 1766; Beneš zvaný Benle: 1622; Benischka: 1635 - 1811, Bilikův: 1545 (Pilík: 1585); Brikcí: 1596; Brož: 1595 - 1624 (Brosch: 1644 - 1833; Broschka: 1728); Buček: 1600 - 09

Demel: 1698 - 1727; Doppel: 1792; Drössler: 1745 - 97; Dušek: kol 1580 (Duška: 1595)

Esler: 1587 - 1615

Fajkus: 1591; Fimfa: 1586 - 93; Fojt: 1539 - 74; Forster: 1824; Francek: 1604 (Frantzke: 1675)

Gebauer: 1630 - 74; Goldmann: 1606 - 99; Göllert: 1682 - 1778; Greipler: 1587; Grohmann: 1746

Hampel: 1794 - 1814; Hanz: 1621; Hartmann zvaný Schuster: 1633 - 64; Hauszel: 1742; Havel: 1610; Helbert: 1743 - 1832; Heyttel: 1738; Hilbert: 1634 - 68; Hođa: 1618; Hoppe: 1719 - 1806 (Hopp: 1833); Hrubý zvaný Matuša: 1595; Hübner: 1633 - 52; Hunheyser zvaný Hrubý: 1608 (Hunhayser: 1610 - 23)

Chřen: 1604

Janák: 1561; Janečka: 1676; Jekel: 1589 - 99

Kašparův: 1590; Klanica: 1612; Kolba: 1624; Kořenek: 1586; Kostalský: 1760 - 1813; Kramel: 1630; Krčmář: 1582; Kreisl: 1650; Krejčí zvaný Dušek: 1595 - 1622; Krejčí zvaný Vřešák: 1586; Kurz: 1595

Langer: 1594 - 1627; Latzke: 1674; Lenczik: 1627; Lhotský: 1584; Liška zvaný Hunhayser: 1615 - 16; Ludwig: 1635 - 1833; Lusart: 1589

Macek: 1568 - 96 (Macke: 1610); Macula: 1582; Mader: 1630 - 1731; Matějkův: 1574; Mazloch: 1604; Mazuch: 1524 - 26; Melk: 1577; Michalka: 1700 - 1836; Michna: 1582 - 1598;

Mocheyda: 1588 - 1612; Morawitzer: 1662; Moricz: 1642

Nekhtov: 1582; Němcův: 1568 (Němec: 1574); Nilscher: 1594 (Nylscher: 1595 - 1605, Nylscher zvaný Krobest: 1617, Nylšer: 1620); Nuchta: 1588 - 1664; Nykl: 1599

Olbrich: 1635; Onderka: 1642 - 1829; Ondrů: 1585 - 1604 (Matoušek, syn Matouše Ondrů: 1613)

Palhův: 1539 - 40, (Paliha: 1561 - 1615); Petřík: 1594; Plepla: před 1589; Pleznar: 1633, (Plitzener: 1650 - 1819, Plitzner: 1674 - 1740, Blitzner: 1685 - 1738); Polák: 1524 - 82;

Preč: 1617 (Prätsch: 1639 - 50, Pretsch: 1670 - 1809, Bretsch: 1699); Provazník: kol 1580 Rab: 1615 - 16 (Raab: 1616 - 1828); Riebká (Ripka): 1750 - 1819; Richter: 1589 - 1819

(Richter zvaný Moricz: 1594); Rung: 1610 - 25

Řepka: 1589

Schenk: 1630; Schnerich: 1603 (Schnörich: 1639, Schnärch: 1735); Schneider: 1804; Schober: 1755 - 66; Scholz: 1770 - 1829; Schrancke: 1742; Schwarz: 1699 - 1797, (Schwartz:

1728 - 1833); Smetana: 1609 - 1834; Smolka: 1603; Ssythalm: 1591; Štabel: 1650; Strnadei: před 1589
 Šimkov: 1586 (Šimkův: před 1589, Šimkův zvaný Řepka: 1612 - 30); Šindlar: kol 1580 (Schindler: 1612 - 1813); Špalek: 1601; Štencel: 1625 - 35; Švec: 1600
 Těchanovský: 1528; Till: 1833
 Vaškův zvaný Konšelík: 1524 - 68
 Waber: 1828; Wanke: 1811; Wisura: 1622 - 1833; Wurps: 1642
 Zadinů: 1579; Ziegler: 1604; Zisl: 1605; Zohner: 1808

Jako úředníci se na statku moravickém resp. štemplovském uvádějí: r. 1596 pan Štrubic, r. 1599 Petr Březina, r. 1600 Jiřík Tomášův, písař na Štemplovci, r. 1601 - 09 Jan Hrabů, úředník, r. 1610 - 17 Martin Šembarský, důchodní písař, Od r. 1628 je statek spravován hejtmánem opavského zámku ze šlechtických rodin. Feudální držitele statku a úředníky - šlechtice neuvádím, ježto o nich pojednává historický místopis.

V letech 1581 - 82 se uvádí luterský farář Petr Třebechovský, r. 1596 - 98 Laurenz Bisten a r. 1597 Andryáš Palingenius.

Fojty byli: 1582 Mikuláš Michna, kol 1590 N. Macek, 1604 jeho zeť Gregar Langer, 1612 Andrys Schindler, 1632 Georg Schindler, 1634 Stefan Hilbert, 1668 Thomas Hill rt, 1670 Friedrich Richter, 1698 Christoph Demel z obce Deštná, 1727 Filip Demel, 1755 Johann Kaspar Schober, 1766 Karl Josef Schober, 1766 Karl Josef Bayer, 1794 Anton Hampel a 1814 Johann Hampel.

Překvapuje značný počet příjmení i když ve větu jsou příjmení s výskytem před r. 1585 a po r. 1771, a obec rostla. R. 1610 je tu již 46 sedláků, 1 mlynář a 51 zahradníků (chalupnické usedlosti nejsou v první polovině XVII. stol. v grunt. knihách uvedeny, ač jistě byly). Je to v důsledku častých změn držby usedlostí v průběhu třicetileté války a od r. 1628 též změnou feudálních pánů z českých na německé (Liechtensteinové), kteří pusté grunty osazovali ze svých německých statků.

Leopold Kaňok

ZPRÁVY VÝBORU GHSP

7. členská schůzka brněnské pobočky GHS dne 17. dubna t. r. v 18 hodin na strojírné fakultě VÚT v Brně za účasti 35 členů měla na programu referát prof. Fr. Kleina o průběhu 4. valné hromady GHSP, projednání zájezdů a dalších drobných záležitostí a přednášku Dra Jana Skutila CSc. o nejvýznamnějších rodech ve vývoji Moravy doby feudální. V následujícím otiskujeme tuto podnětnou přednášku, která vyvolala velmi živou diskusi.

Pravidelný pražský pondělníček v klubovně GHSP dne 9. dubna měl na pořadu přednášku Dra Jaroslava Kašpara z katedry pomocných věd historických na FF UK o vývoji písma v Čechách v 16. až 19. století. Přednášející vyšel ze stavu v českých zemích na sklonku doby gotické a v následujícím výkladu sledoval proměny písma podle své teorie rozdílnosti vývoje u písemnosti v jazyce českém a u písemnosti v jazyce německém. Bezpečně ukázal pronikání německé kurentky v 17. stol. na úkor samostatně se vyvinuvšího písma českého hlavně díky učebnicím. Vrcholem byl v následujícím století všeobecný školský řád z r. 1784, jenž přikazoval povinnost užívat v písmu výlučně jednotné typy podle vídeňské normální školy. Soudobá česká učebnice "Uvedení do krásopísemnosti" od Steinského a vyrytá J. Balzerem byla zakázána a ničena, takže se dosud nepodařilo najít jediný výtisk. Tu by mohli pomoci rodopisci, kdyby při svých pátráních na různých místech tuto knihu objevili. Vítězství kurentky v Čechách nebylo však dlouhodobé. Už Dobrovský přišel s myšlenkou písma slovanského, kterou pak uváděli v život jeho žáci Hanka, Kopitar, Tomsa a jiní, především však národní škola sama, v níž po ústupu vlivu státu se mohly uplatnit i předlohy písma neschváleného státem.

Na žádost Krajského střediska Státní památkové péče a ochrany přírody Východočeského kraje provedl předseda GHSP Dr Vlad. J. Sedlák dne 10. května t. r. konzultaci postupu při restaurování erbů na radnici v Bohdaneči, a to jednak vlastní ohlédkou, jednak prohlídkou dokumentárních fotografií, protože kresba erbů, které měly být konzultovány, byla již přenesena na pausovací papír a kartuše měly nově vymalovaný podklad.

Radní sín, v níž se předmětné erby nacházejí, je prostor, vrchlíkovými klenbami rozdělený na dvě části. Klenby a stěny jsou pokryty výmalbami, u nichž je možné předpokládat trojí dobu vzniku. Ve vlastní podstatě jde tu o pozdní rokokovou ornamentální malbu s bohatým rokokovým dekorem a mřížováním polí ve stylu Ludvíka XVI. Svým vznikem je tato výmalba určitě spjata s barokisací jinak renesanční bohdanečské radnice po r. 1772, kdy skorem celý Bohdaneč vyhořel. V tomto rokokovém celku se na několika místech a zvláště ve vrcholu kleneb objevuje listový dekor, který prozrazuje, že byla rokoková výmalba místnosti opravována v polovině 19. stol. Vedle těchto dvou časových fází možno však uvažovat ještě o fázi třetí, nejstarší. Na čelní stěně radní síně je vymalován erb Bohdanče, jak byl městu udělen Leopoldem I., avšak bez zlatého L na krku korunované černé hlavy orličí, vyrůstající z koruny nesené andělem. V tomto případě může být položena otázka, zda má být ono L přimalováno. Tento městský erb je vložen do oválného pole, vyhraněného malbou akantového věnce a festonů z ovoce. Tento ryze renesanční motiv může snad být považován za residuum starší výmalby místnosti z doby udělení erbu po polovině 17. stol. a z tohoto důvodu bylo by snad vhodné věnovat tomuto detailu při restauračních pracích větší pozornost a omezit se tu nejspíše jen na vyčištění a retuš.

Vlastní erby, které měly být předmětem konzultace, nacházely se na rokokových kartuších v koutech dvoudílné radní síně, a byly to erby Čech (stř. lev), Moravy (šachovaná orlice), Slezska (černá orlice), Hradce Králové (český lev vlevo hledící a nesoucí písmenu G), Prahy (stř. hrad), Pardubic (stř. plůkūn), a Chrudimě (černá orlice). Osmý erb, bílo červeně modrý pokosen dělený štít zůstal neurčen. Pro posouzení těchto erbů je rozhodující, že se tu nevyskytuje žádný erb vrchního pána města, a z toho vzniká první předpoklad, že nevznikly tyto erby před koncem poddanství v Čechách. Dále třeba zdůraznit, že jsou tu nejprve zemské erby historických zemí českých a dále erby měst, k nimž mohl mít Bohdaneč užší vztah, to jest Prahy, hlavy království, Hradce Králové a Chrudimě, u obou bývalých sídel krajské správy, a konečně Pardubic, k nimž Bohdaneč dříve hleděl jako ke správnímu středisku komorního panství. Přihlédne-li se pak k tomuto faktu, pak plyne z toho závěr, že tu nejde o vyjádření majetnických vztahů, ale vztahů družby měst s určitou vlasteneckou myšlenkou, která by rovněž nebyla možná před r. 1848. Předpokládá-li se pak tu určitá vlastenecká myšlenka, pak možno vyslovit oprávněnou domněnku, že není neurčený erb bílo červeně modrých kosmých pruhu erbem, ale československou trikolorou, umístěnou tu pod dojmem nějaké velké vlastenecké události. To vše zdá se nasvědčovat tomu, že je možné připustit vznik na kartuších v koutech radní síně v Bohdanči dokonce až po vzniku ČSR, a to v roce 1920, kdy pracoval na bohdanečské radnici malíř R. Tomášek. Tento odhad připouští i novodobý charakter kresby erbů a zvláště pak kresby figury českého lva v kyselovském duchu. Možno tedy usuzovat, že jde o zcela novodobé kresby, dodatečně vkomponované do dřívě slepých kartuší, jak zjistila nynější sondáž, při níž nebyly nalezeny v kartuších jakékoliv stopy starších kreseb. Za tohoto předpokladu nejsou ovšem erby v radní sině v Bohdanči památkou v památkářském slova smyslu a možno cenit jen kulturní ideu, která byla jimi vyjádřena.

První letošní autobusový zájezd GHSP dne 19. května vedl do východních Čech. Z důvodu, že bude tomu dne 14./24. září 1973 390 let, co se v Heřmanicích u Jaroměře narodil, a dne 25. února 1984 350 let, co byl v Chebu zavražděn Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna vévoda Frýdlandský, chce GHSP v tomto mezidobí 11 let uspořádat každým rokem jeden zájezd s valdštejnskou tematikou. Pro letošní rok byl vybrán hrad Košumberk, na němž Valdštejn prožil dva roky u otčima Jindřicha Slavaty z Chlumu a Košumberka, než byl poslán na podzim r. 1597 na luteránskou kněžskou školu v Goldbergeru ve Slezsku. Návštěva hradu Košumberka byla spojena s prohlídkou vynikajícího barokního poutního kostela v Luži, jímž dala hraběnka Marie Maximiliana Žďárská vytvořit umělou protiváhu hradní dominantě Košumberka. Vlastní osnovou zájezdu byla však návštěva míst, spjatých se životem Filipa hraběte Kinského, ústřední postavy povídek Hermenegilda Jirečka (Theresienlust, Spisy zábavné a rozpravné I, Praha 1975), Aloise Jiráska (Z malých cest, Sebraných spisů XII, Z různých dob II) a Terézy Novákové (V rychmburském parku, Výkřiky a vzdechy, jen od 2. vydání 1921). Výprava se zastavila nejprve u zbytku Filipova letohrádku Neulust (Theresienlust) u Uherska a na další cestě do Luže si prohlédla zámek v Chroustovicích, který Filip nákladně přestavěl na své hlavní sídlo. Po obědě v Luži následovaly prohlídky hradu Rychmburka, v jehož zámecké zahradě je Filipův pomník, a již na zpáteční cestě do Prahy procházka údolím Žejgra pod Skalou, v němž Filipova sestra Marie Teresie hraběnka Poniatowska vyhledala králověhradeckého biskupa Hyáze na jeho oblíbené procházce (Jos. Šmíd, Chrast u Chrudimě II. 1935, str. 97). Sídlo králověhradeckých biskupů v Chrasti platila poslední zastávka. Vedl Dr. Vlad. J. Sedláček.

KNIHY DOŠLÉ GHSP

TABERY, Erhard Gustav: *Chronik der Geschlechter TOBAR-TOVÁR* (Spanien, Österreich) TOVAR (Westfalen), TOVAR-TOWARA-TABERY (Schönhengst/Nordmähren), TOWARA (Westmähren, Böhmen und Oberschlesien), TABERY (Belgien) und TAVERI (Oberitalien). - D - 873 Bad Kissingen, Selbstverlag (Postfach 305) b. r.). (2), LXVII, (11), 239 s. a 60 s. obraz. příl.

Autor, Dr rer. oec. et comm., rodák z moravské Chrástové mezi Svitavami a Moravskou Třebovou, sleduje v této rotaprintované knize výskyt příjmení sice podobně znějících jako jeho vlastní v různých částech světa, avšak odlišného původu. Je to výsledek jeho celoživotního zájmu od dob studií v Brně, ve Vídni a v Itálii, nákladně opatřovaný znovu po ztrátě prvotního materiálu v důsledku událostí v r. 1945 a nyní uzavřený stavem bádání v roce 1965. Svou práci začíná Španělem Ludvíkem de Tovar, který byl ve dvorských službách Ferdinanda I., a jehož náhrobek z r. 1553 se spatřuje na vnější stěně velechrámu sv. Víta v Praze. Dr Tabery zjišťuje podle výsledků pátrání na svých cestách do Španělska předky tohoto rodu, jehož rakouskou odnož v Čechách a na Moravě, usedlou sleduje potom až do jejího vymření po meči r. 1597 a po přeslici před r. 1624. Dalšími partiemi knihy jsou rodokmeny rodin Tovarů ve Vestfálsku a západním Německu, a po nich vrací se autor opět k bohemikální tematice. Velmi podrobně vypisuje čtyřsetletou historii rodu Tovar-Tovara-Tobery-Tabery na severní Moravě v tzv. Ilřebečsku, z něhož sám pochází a jenž se rozešel takřka do celého světa. Jeho příslušníci žijí dnes v Československu, Východním i Západním Německu, ve Francii, Rakousku, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Švýcarsku, severní Americe a v Austrálii. Bohemikálního obsahu jsou též zprávy o rodině Tovara v Uničově na Moravě a o rodině téhož jména severně od Prahy v Tursku, zatím co další rodina téhož jména nebo též Tuvora v Mnichově Ilřadišti a jeho okolí nemohla být ještě probádána. Závěrečné kapitoly knihy patří rodinám Tabery v Belgii, Taveri v Itálii, Towara v Horním Slezsku a některým dalším. Klíčem k tomuto bohatství obsahu jsou rejstříky jmen osob a míst.

VJS.

OBŘÍSTVÍ A JEHO PAMÁTNOSTI. (Napsal) letopisecký kolektiv Marie Nechlebová (aj.). 2. vyd. - Obříství (o. Mělník), MNV 1972, 51 s. ilustr.

Knížka je typickou kronikářskou prací, která povětšinou na podkladě literatury a jen některých pramenů a místních pamětí, ať už písemných nebo jiné povahy, velmi pečlivě a spolehlivě informuje o dějinách obce a o všech pamětihodnostech a zajímavostech v obvodu jejího katastru. Knížku o Obříství nutno považovat za mimořádně zdařilou, a tu třeba se proto ptát, zda k jejímu vzniku posloužilo opravdu jen ono málo literatury a pramenů, které je uváděno na titulním listu. Platí to zejména o statích o Svatopluku Čechovi, kde jsou ohlasy knih K. Novotného, Básník mezi lidmi (Praha 1912), a Ferd. Strejčka, Svatopluk Čech rodičům (Praha 1946). Těchto statí o Bedřichu Smetanovi se jistě opírají o některou literaturu.

VJS.

Pozvání do minulosti. Připravil Dr. Metoděj Zemek CSc. s redakční radou. - Brno, Odbor vnitřních věcí Jihomoravského KNV společně s Okresním archivem Břeclav v Mikulově za spolupráce Múzejního spolku v Brně 1972. 24 s. a obal.

Pro rodopisného badatele bude jistě neprostým překvapením, jestliže dostává nyní od Státního archivu v Brně spolu s třinácti okresními archivy v Jihomoravském kraji upřímné pozvání do minulosti s přáním šťastné cesty do ní při cestách do archivů a po jejich 32 km archivního materiálu. Nesmírně náročně vypravený sešit plný hodnotných barevných reprodukcí na křídovém papíře populárním způsobem seznamuje s obsahem archivů, s listinami, městskými knihami, pozemkovými knihami, katastrálními elaboráty, cechovními a spolkovými písemnostmi, kronikami různého původu, s materiály z římskokatolických farních úřadů, škol a okresních úřadů a v neposlední řadě i s dokumentárními materiály různé provenience, zvláště pro dějiny dělnického hnutí a Komunistické strany ČSR. Svým pozváním do minulosti sledují ovšem archivy Jihomoravského kraje i vlastní cíl, totiž zainteresovat veřejnost na zachranování nezajištěného historického materiálu v jejím okolí, avšak hlavním vjemem zůstává ono pozvání, sálající teplem přátelské pomocné ruky, která je tu začátečníku nabízena.

VJS.

NORMAN, Vesey: Arms and Armour. - London, Octopus Books Ltd. 1972. 96 s., 130 barevných i černobílých obrazů v textu.

Populárně vědecká knížka o vývoji výzbroje feudálního šlechtice, jeho ozbrojeného doprovodu a jeho koní, v níz nechybějí ukázky přileb, které v heraldice nesly klenoty. Knižka má také bohemikální pasáže, např. fotografii přilby údajně sv. Václava (ve skutečnosti mladšího původu), fotografii náhrobku Eduarda - Černého prince, který bojoval v bitvě u Kresčaku proti Janu Lucemburskému, a zbroj některých císařů římských z rodu Habsburků, kteří byli zároveň českými králi.

VJS.

Normas de Heráldica do Exército - Regulamento da Simbologia do Exército. (B.m.) Estado-Maior do Exército - Gabinete de Heráldica 1972. 19, (5) s., (26) s. rysů erbů a XVII bar. tab.

Kniha obsahuje vyhlášku Ministerstva vojenských Portugalské republiky ze dne 3. června 1969, již byly stanoveny závazné normy pro tvorbu erbů vojenských osob a institucí a normy praporů: Pro erby vojenských osob jsou tu předkresleny slepé štíty se stanovenými vedlejšími částmi, erby a prapory vojenských složek a institucí jsou tu reprodukovány na černobílých i barevných tabulkách.

VJS.

Suchodol 972 - 1972. Publikace, vydaná ke sjezdu rodáků v září 1972. - Suchodol, o. Příbram, MNV 1972. 36 s. a obálka.

Sešit je příležitostným tiskem k údajně tisícím výročí obce, kterýžto omyl byl způsoben v ní otištěným článkem zvěčného ředitele obchodní akademie v Plzni v. v. Václava Pilouse "Z minulosti vsi Suchodolu". To proto, že jeho autor v důsledku nesprávného zpracování archivních informací zaměnil Suchodol u Příbramě se Suchdolem na severozápadě Prahy a také mylně podřídil příbramský Suchodol příbramskému panství arcibiskupskému. Přes tento omyl je publikace vítaným regionálním tiskem díky historicky správným studiím eměritního archiváře příbramského Jindřicha V. Bezděky, podávajícím podrobné vylíčení dějin čtyř sousedících lokalit na Příbramsku, Suchodolu, Porostlé (zaniklého panství karlístejnského u Dubence), Skalky u Drásova a Líhy. Instruktivní a bohatě ilustrovaná historická monografie je navíc aktualizována vylíčením vývoje Suchodolu od roku 1945 do současnosti z pera Karla Tikovského.

VJS.

GUDENUS, Philipp Georg Graf: Der Adel in den Matriken von Wien. Heft 1. Der Adel in der Trauungsmatrik der Pfarre (Unsere Liebe Frau zu den) Schotten in Wien 1600 - 1675. Heft 2. Der Adel in der Trauungsmatrik der Pfarre St. Michael in Wien 1600 - 1700. Heft 3. Der Adel in der Trauungsmatrik der Pfarre St. Michael in Wien 1701 - 1725. - Wien, nákl. vlast. 1972 - 1973. Průběžné stránkování 125 s. Cena 390,- S.

Maloořetm rozmnožované sešity, jejichž rukopis je psán psacím strojem s klávesnicí s genealogickými typy, jaký vyrábí např. západoněmecká firma Olympia. Reprodukce zápisů se omezuje jen na datum sňatku (popř. ohlášek) a jména snoubenců a obojích rodičů, avšak i přes to mají sešity podstatný význam pro Čechy a Moravu, jak může ukázat např. tento zápis ze str. 259 oddací matriky fary u sv. Michala z let 1701 - 1725: "Karl Anton RGF SALM-REIFFERSCHIEDT, *Wien, E Franz Wilhelm, Maria Agnes geb. Gfin SLAWATA; Maria Franziska Gfin v. ESTERHÁZY, *Wien, E. Gabriel, Margaretha geb. Gfin TRAUM, 30. I. 1720.

VJS

PÁTRÁ SE PO

Hledám badatele, kteří se zabývají rodem "ČENSKÝ", příp. majitele archiválií a materiálů ke genealogii tohoto rodu. - Dr. Iv. K. J. Štafl - Rokycanova 25, 130 00 Praha 3 - Žižkov.

Prosím o informaci všech zmínek příjmení Zdeněk (psaný též ZDENEK A ZDIENEK), zejména starších století. Ing. Zdenko Zdeněk, Zápotockého tř. 3106, Kladno - Sítňá.

Pátrám po výskytu jména SEMENEC, před rokem 1651 kdekoli, po roce 1651 mimo Zbečnou u Křivokláta. Za každé upozornění předem děkuji. Marková Halka, Ve Struhách 46/1010, Praha 6 - Bubeneč.

GH - LISTY

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vycházejí ve volných lhutách pro interní potřebu členů společnosti

Řídí odpovědný redaktor Dr Vlad.J.Sedlák, Praha 5, Ostrovského 29 s redakční radou: Dr Ing. V.Elznic, Ing. V.Genttner, Ing. J.Musil, Dr V.Palivec, J.Prusík

